

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

თამრიკო თარულავა

საოჯახო პოლიტიკა თანამედროვე საქართველოში

დემოგრაფიისა და მოსახლეობის გეოგრაფიის მიმართულება

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია დემოგრაფიისა და მოსახლეობის გეოგრაფიის
მიმართულების მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ნაშრომის ხელმძღვანელი: ვაჟა ლორთქიფანიძე

პროფესორი, ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი

შინაარსი

შესავალი

1. საოჯახო პოლიტიკა საქართველოში
2. ოჯახის განვითარებაზე მოქმედი ფაქტორები: ქორწინება, განქორწინება
3. ოჯახის განვითარებაზე მოქმედი სხვა ფაქტორები
4. შობადობის შემცირება
5. ქორწინების გარეშე შობადობა
6. ქალთა დასაქმება და რეპროდუქციული ქცევა
7. ოჯახის ტიპის ცვლილება
8. ოჯახის ფორმირების პრობლემები
9. სახელმწიფო საოჯახო პოლიტიკის ძირითადი პრინციპები, გენერალური მიზანი და სტრატეგიული პროგრამა
10. ოჯახის სოციალურ-კულტურული განვითარება
11. საქართველოს დემოგრაფიული უსაფრთხოების კონცეფცია
12. მართლმადიდებლობა და ოჯახი

დასკვნა

ბიბლიოგრაფია

ანოტაცია

წინამდებარე ნაშრომში საუბარი შეეხება საოჯახო პოლიტიკას თანამედროვე საქართველოში, შესაბამისად ჩემი თემის კვლევის საგანი იქნება საოჯახო პოლიტიკა, ხოლო კვლევის ობიექტი საქართველოში მიმდინარე პროცესები, განხორციელებული პროგრამები და დაგეგმილი სტრატეგია რომელიც კავშირშია ოჯახთან, როგორც მნიშვნელოვან სოციალურ ინსტიტუტთან და გავლენას ახდენს მის გაძლიერებასა და განვითარებაზე. ძირითად ნაწილში გადმოვცემ ოჯახის განვითარებაზე მოქმედ ფაქტორებს, როგორც ვიცით ოჯახი ძირითადად დაფუძნებულია ქორწინებაზე, ქორწინებას თან ახლავს განქორწინებაც ან ერთერთი მეუღლის გარდაცვალებით ქორწინების შეწყვეტა.

ქორწინების და განქორწინების გარდა ოჯახის განვითარებასა და მის სტაბილურობაზე მრავალი სხვა ფაქტორიც ახდენს გავლენას, მაგ: როგორცაა ბავშვთა ყოლის მოთხოვნილება, ოჯახის განვითარებაზე მოქმედი ფაქტორები შეიძლება დავყოთ გარეგან და შინაგან ფაქტორებად, შიგა ფაქტორები ძირითადად ფუნქციონირებს აღწარმოებითი, აღმზრდელობითი რეალიზაციის ეფექტიანობაში გამოვლინდება. გარე ფაქტორებში კი მოიაზრება პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური, დემოგრაფიული და სხვა ფაქტორები.

ნაშრომში ასევე ვისაუბრებთ შობადობის შემცირებაზე და მის გამომწვევ მიზეზებზე, რომელსა გვიჩვენებს კვლევები, ქალთა დასაქმებასა და რეპროდუქციულ ქცევაზე, ქორწინების გარეშე შობადობაზე და საზოგადოების დამოკიდებულებაზე ამ საკითხთან დაკავშირებით.

როგორც ვიცით გლობალიზაციის პირობებში ბევრი რამე შეიცვალა, მოხდა ფასეულობების გადაფასება, ძველის ახლით ჩანაცვლება და ა.შ. ეს რა თქმა უნდა შეეხო ოჯახსაც, რომელიც ყველაზე ფასეული სოციალური ინსტიტუტია და ადამიანის ყველაზე ფუნდამენტურ და ინდივიდუალურ და კოლექტიურ საჭიროებებს პასუხობს. დროთა განმავლობაში შეიცვალა ოჯახის ტიპები, მაგ: ადრე უფრო გავრცელებული დიდი ოჯახები იყო სადაც რამდენიმე თაობა ერთად ცხოვრობდა, თანამედროვეობაში კი პირიქით გახშირდა ახალგაზრდა ოჯახები და წყვილები რომლებიც ცხოვრობენ უფრო თაობისგან დამოუკიდებლად.

გარდა ოჯახის ტიპის ცვლილებისა, ოჯახის ფორმირებაც ძალზედ საინტერესოა, რომელსაც თან ახლავს მთელი რიგი პრობლემები სხვადასხვა ტიპის საზოგადოებაში, ოჯახის შექმნისას უმეტესად პატნიორის არჩევა უჭირთ ხოლმე და ეს ხშირად ხდება გაუგებრობის მიზეზიმ, რაც გამომწვეულია სოციო-კულტურული ფაქტორებით.

ტექსტის ძირითად ნაწილში ვრცლად ვისაუბრებთ სახელმწიფო საოჯახო პოლიტიკის ძირითად პრინციპებზე, გენერალურ მიზანსა და სტრატეგიულ პროგრამებზე, ოჯახის სოციალურ-კულტურულ განვითარებაზე. განვიხილავთ საქართველოს დემოგრაფიული უსაფრთხოების კონცეფციას რომელიც პარლამენტმა მიიღო, როგორც დემოგრაფიული უსაფრთხოების სტრატეგია 2017-2030 წლებისთვის და მისი განხორციელების 2017-2020 წლების სამოქმედო გეგმა.

ნაშრომის ძირითადი ნაწილის ბოლოს ვისაუბრებ მართლმადიდებლობასა და ოჯახის ურთიერთმიმართებაზე, ქრისტიანული წესჩვეულებებით შექმნილ ოჯახებზე და ჯვრისწერის მნიშვნელობაზე შეუღლებისას და წარმოგიდნე, ქრისტიანული წესჩვეულებებით შექმნილ ოჯახებზე და ჯვრისწერის მნიშვნელობაზე შეუღლებისას და წარმოგიდნე, ქრისტიანული წესჩვეულებებით შექმნილ ოჯახებზე და ჯვრისწერის მნიშვნელობაზე შეუღლებისას და წარმოგიდნე, ქრისტიანული წესჩვეულებებით შექმნილ ოჯახებზე და ჯვრისწერის

მნიშვნელობაზე შეუღლებისას და წარმოგიდგენთ საზოგადოების დამოკიდებულებას სამოქალაქო და საეკლესიო ქორწინებაზე.

ბოლოს დასკვნის სახით გავაკეთებ ჩემი ნაშრომის მოკლე რეზიუმეს, სადაც შევაჯამებ და გამოვეყოფ ძირითად მახასიათებლებს, რომელიც მნიშვნელოვანი და აქტუალური იქნება ნაშრომის ძირითადი აზრის გადმოსაცემად.

Annotan

On this thesis will deal with family policy in modern Georgia, according to my thesis the subject of the research will be domestic policy and the object of the research is ongoing processes in Georgia, realized programs and planned strategy, which is linked to the family, as an important social institution and it influences to the intensification and develop of the family. In the main part of my thesis, this is about the factors, which affects to family development. As we know, family is based on marriage, which is accompanied to a divorce or the death of one of the mates.

Many other factors affect the development and stability of the family, such as the need for children, and the factors that affect family development, may be external and internal factors, and the internal factors are mainly revealed in the efficacy of reproductive and educative realization. External factors include political, economic, social, demographic and other factors.

We will also talk about the decrease of birth rate and the causes of its problems, which is approved in researches, women's employment and reproductive treatment, marriage without birth and public attitudes towards this issue.

As we know many things have changed in terms of globalization, reversed values, replacement of older ones, etc. This certainly influences the family, which is the most valuable social institution and answers the most fundamental and individual and collective needs of the human being. Over time family types have changed, for example, there were more prevalent large families, where several generations lived together, and in recent times young families and couples who live in a more independent way.

In addition to family type change, family formation is also very interesting, which is accompanied by a number of problems in different types of society, and most of them have difficulties to choose a family, and this is often caused by misunderstandings caused by socio-cultural factors.

At the end of the main part of text we will talk about the basic principles of state policy, general purpose and strategic programs, socio-cultural development of the family. Consideration of the demographic security concept of Georgia is adopted by the Parliament.

Finally, I will do a brief summary of my work, in which I am going to summarize and elucidate the main features that are important and relevant to the main point of view the work.

შესავალი

საოჯახო პოლიტიკა არის საქართველოს სახელმწიფო ერთიანი სოციალურ-დემოგრაფიული პოლიტიკის შემადგენელი ნაწილი და წარმოადგენს სამართლებრივი, სოციალურ-ეკონომიკური, კულტურული და ორგანიზაციული, ღონისძიებების სისტემას, მიმართულს ოჯახის ღირსეული ცხოვრების უზრუნველსაყოფად. იგი სახელმწიფოს პრიორიტეტია და რეალიზდება უშუალოდ ოჯახის მიერ, სახელმწიფოსთან პარტნიორული ურთიერთობების საფუძველზე. ასეთი პოლიტიკით სახელმწიფო ეხმარება ოჯახს და არ ცვლის და არ ითვისებს მის რომელიმე ფუნქციას.

საოჯახო პოლიტიკის რეალიზაციაში, სახელმწიფო ინსტიტუტებთან ერთად განსაკუთრებული ყურადღება ენიჭება არასამთავრობო ორგანიზაციათა აქტივობას, მათ ფართო მასშტაბურ ჩართვას ოჯახის პრობლემების გადაწყვეტაში. სწორედ ამ მიზნით გაეროს ოჯახის არასამთავრობო ორგანიზაციათა კომიტეტმა შეიმუშავა დოკუმენტი „ოჯახის საკითხებზე სახელმძღვანელო პრონციპები“, რომელიც მოიცავს საერთაშორისო დოკუმენტების დებულებებს და საერთაშორისო გამოცდილებიდან გამომდინარე, საფუძვლად ედება ცალკეულ ქვეყნებში საოჯახო პოლიტიკის ეროვნული სისტემის ფორმირებასა და განვითარებას. სწორედ ამ დოკუმენტების შესაბამისად განისაზღვრა საქართველოს სინამდვილეში საოჯახო პოლიტიკის ძირითადი პრინციპები, გენერალური მიზანი, ამოცანები და მიმართულებები.

2008 წლის შუა პერიოდისთვის მსოფლიოს მოსახლეობამ 6705 მილიონს მიაღწია. მსოფლიოში 2000-იან წლებში საშუალოდ წელიწადში დაახლოებით 140 მილიონამდე ადამიანი იბადებოდა და 60 მილიონამდე კვდებოდა. მარტო ერთი წლის განმავლობაში, 2007 წლიდან 2008 წალმდე, მსოფლიოს მოსახლეობა 80 მილიონით გაიზარდა. მსოფლიოს მოსახლეობის ზრდა და აქედან გამომდინარე დემოგრაფიული პრობლემები მსოფლიოს

წინაშე მდგარ 5 მთავარ პრობლემათა შორის ერთერთ მნიშვნელოვან პრობლემად არის მიჩნეული.

აღსანიშნავია, რომ დემოგრაფიული განვითარების თვალსაზრისით, მნიშვნელოვნად განსხვავდებიან განვითარებული და ნაკლებად განვითარებული ქვეყნები. განვითარებული ქვეყნების შობადობის დონე თითქმის 2-ჯერ ნაკლებია განვითარებადი ქვეყნების დონესთან შედარებით, რაც ვერ უზრუნველყოფს თაობათა განახლებას.

მსოფლიო ზოგადი დემოგრაფიული ვითარებისგან განსხვავებით საქართველოში განსხვავებული მდგომარეობა ჩამოყალიბდა. შობადობის, მოკვდაობისა და მოსახლეობის აღწარმოების თვალსაზრისით საქართველოს განვითარებული ქვეყნების მსგავსია, ხოლო გარე მიგრაციის თვალსაზრისით კი ნაკლებად განვითარებული ქვეყნების მსგავსი, რაც კიდევ უფრო ძაბავს შექმნილ დემოგრაფიულ ვითარებას.

დემოგრაფიული ვითარება საქართველოში უკვე კარგა ხანია არაღამაკმაყოფილებელია, 1992 წლიდან შობადობის დონე ვერ უზრუნველყოფს თაობათა განახლებას და ამდენად დამკვიდრებულია მოსახლეობის აღწარმოების შეკვეცილი რეჟიმი, რასაც მოჰყვება მოსახლეობის კლება ბუნებრივი გზით, ამავე დროს 1992 წლიდან გარე მიგრაციამ საქართველოდან მიაღწია აქამდე არნახულ მასშტაბს და 2000-იან წლებში მისი კლების მიუხედავად შესამჩნევ დონეზე რჩება. ყოველივე აღნიშნულს მოჰყვა საქართველოს მოსახლეობის შემცირება. 2008 წლის იანვრისთვის საქართველოს მოსახლეობის რაოდენობა შემცირდა ერთი მილიონი ადამიანით 1990 წელთან შედარებით. ხოლო 2014 წლის აღწერის მონაცემებით 1,8 მილიონი ადამიანით ნაკლები ცხოვრობს ვიდრე 1990 წელს. ამასთან აღსანიშნავია, რომ საქართველოს დემოგრაფიული განვითარების პერსპექტივები კიდევ უფრო ნეგატიურ სურათს წამოგვიდგენს. მოსალოდნელია შობადობის შემცირება, მოკვდაობის დონის ზრდა და საერთო ჯამში მოსახლეობის კიდევ უფრო შემცირება.

როდესაც დემოკრაფიულ პროცესებზე, ზოგადად დემოკრაფიულ ვითარების გაუმჯობესებაზეა მსჯელობა, ყოველთვის დემოკრაფიული პოლიტიკა მოიაზრება. თუმცა სპეციალისტები ერთმანეთისგან განასხვავებენ და შესაბამისად სხვადასხვა შინაარსსა და დატვირთვას აძლევენ დემოკრაფიულ, სოციალურ-დემოკრაფიულ და საოჯახო პოლიტიკის ცნებებს.

ქართული საზოგადოების მხრიდან ქვეყნის დემოკრაფიულ პრობლემებზე მსჯელობა მაშინაც კი მიმდინარეობდა, როდესაც დემოკრაფიული ვითარება დღევანდელთან შედარებით ნაკლებად მძიმე იყო. მიუხედავად ამისა დემოკრაფიული ვითარების გაუმჯობესებისკენ მიმართული წინადადებები უფრო მოსაზრებების დონეზე გამოითქმეოდა, ერთერთი პირველი მცდელობა იყო „ საქართველოს დემოკრაფიული ვითარების გაუმჯობესების სახელმწიფო პროგრამა“, რომელიც შეიმუშავა საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებულმა სამთავრობო დემოკრაფიულმა კომისიამ 1988 წელს. მეცნიერულად შემუშავებული დემოკრაფიული პოლიტიკის მიმართულებები საქართველოსთვის 1989 წლის დასარულსა და 1990 წლის დასაწყისში გვხვდება. ისინი გულისხმობდა დემოკრაფიული ვითარების გაჯანსაღებას 1990-2005 წლების პერიოდში .

შემდგომში საქართველოში გასატარებელი დემოკრაფიული პოლიტიკა- „ საქართველოს სახელმწიფო ერთიანი სოციალურ-დემოკრაფიული და საოჯახო პოლიტიკა“ , პროექტის სახით 1990 იანი წლების ბოლოს იქნა შემუშავებული და ფართო საზოგადოებას 2001 წლის მაისში მიეწოდა.

2007 წლის შემოდგომაზე საქართველოს საპატრიარქოსთან შეიქმნა სამუშაო ჯგუფი, რომელმაც შეიმუშავა კონცეფცია „ თანამდროვე დემოკრაფიული ვითარება საქართველოში და დემოკრაფიული პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებები“.

მოცემული პროექტის მიზანს წარმოადგენდა საქართველოში 2010-2020 წლებში მოსალოდნელი დემოგრაფიული განვითარების მოდელის განსაზღვრა და შესაბამისი სოციალურ-დემოგრაფიული და საოჯახო პოლიტიკის სტრატეგიული მიმართულებების შემუშავება.

ცნობილია რომ ოჯახი არის ქორწინების თუ ნათესაობის საფუძველზე შექმნილი მცირე სოციალური ჯგუფი, რომლის წევრები დაკავშირებული არიან ერთმანეთთან ყოფაცხოვრების ერთიანობით, ურთიერთ მხარდაჭერითა და მორალური პასუხისმგებლობით. ოჯახის სოციალურ აუცილებლობას განაპირობებს საზოგადოების ფიზიკური და სულიერი განახლების მოთხოვნილება. ამ სოციალური ერთეულის ბიოლოგიურ სანყის ქორწინება და შობადობა წარმოადგენს. მათი და ნათესაობის გათვალისწინებით ოჯახი სოციო-ბიოლოგიურ ინსტიტუტს შეიძლება მივაკუთვნოთ. ამასთან ოჯახი საზოგადოების სპეციფიკური ქვესისტემაა, რომელიც ურთიერთგანმსაზღვრელ კავშირშია საზოგადოების სხვა ქვესისტემებთან (თუმცა გარკვეული დამოუკიდებლობითაც ხასიათდება). მათ აქვთ განვითარების ფაზები და ოჯახის წევრთა გარკვეული სტრუქტურა. ოჯახის სტრუქტურა გამომდინარეობს მისი მრავალფეროვანი ფუნქციებიდან, რომლებიც მთელი საზოგადოების, თუ პიროვნების მოთხოვნილებების კვალდაკვალ იცვლება, ერთი რიგის ფუნქციები თითქმის მუდმივად ინარჩუნებენ ძირითადობას (შთამომავლობის შექმნი, აღზრდის და სხვა). მეორენი სხვადასხვა კულტურულ-ისტორიული, თუ სოციალური-ეკონომიკური წყობის პირობებში სხვადასხვა ძალით მოქმედებენ (მაგ: მეურნეობრივი) სუსტებიან (ეკონომიკური) ან ქრებიან (მწარმოებლური). მესამენი კი თანდათან მზარდ საზოგადოებრივ მნიშვნელობას იძენენ (სოციალიზაციის, ოჯახის წევრთა ემოციური ურთიერთობების განხორციელების, დასვენების ორგანიზაციის და სხვა ფუნქციები). თანამედრვე პირობებში ოჯახის სიმტკიცე სახელმწიფოებრივი ზრუნვის საგანია - სახელმწიფო ახდენს მისი შექმნის თუ დაშლის, ქორწინების, განქორწინების ფიქსაციას.

ოჯახს შეისწავლის მრავალი მეცნიერება სოციოლოგია, ეთნოგრაფია, სამართალი, ფსიქოლოგია, დემოგრაფია და სხვა.დემოგრაფიაში ოჯახი შეისწავლება მოსახლეობის აღწარმოების თვალსაზრისით, რის გამოც განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა მის რეპროდუქციულ ფუნქციას, რომელიც სხვა ფუნქციებთან ურთიერთკავშირში განიხილება. ამავე დროს შესწავლის ობიექტს წარმოადგენს თვით ოჯახების წარმოქმნისა და განვითარების პროცესი. ამასთან განიხილება ოჯახის შემადგენლობის ცვალებადობა, რომელიც გავლენას ახდენს მოსახლეობის აღწარმოებაზე: დაქორწინება, ბავშვების გაჩენა, განქორწინება ან ოჯახის რომელიმე წევრის სიკვდილი, ახალგაზრდა ოჯახის წარმოქმნა, ვითარდება რა ოჯახი, გაივლის რიგ ეტაპებს, რომელთა თანმიმდევრობა ოჯახის სიცოცხლის ციკლს წარმოქმნის.

რაც შეეხება ტერმინის წარმოშობის ისტორიას, „ოჯახი“ თურქული წარმოშობისაა, თავდაპირველად ქართულში მის ნაცვლად გამოიყენებოდა ტერმინი „სახლი“ და „კომლი“.

ოჯახის განვითარების ერთერთი უმთავრესი საფუძველია ქორწინება. ქორწინებითი მდგომარეობა არის ადამიანის დამოკიდებულება ქორწინების ინსტიტუტის მიმართ, რომელიც განისაზღვრება ქვეყანაში არსებული წეს-ჩვეულებებითა ან სამართლებრივი ნორმების შესაბამისად. ქორწინების სახისა და ფორმის მიუხედავად, განასხვავებენ: ქორწინებაში არმყოფებს და ქორწინებაში მყოფებს. ქორწინებაში არმყოფები თავის მხრივ იყოფიან: ქორწინებაში არასდროს მყოფებად, ქვრივებად და განქორწინებულებად.

ქორწინებათა ისეთი ზოგადი მაჩვენებელიც კი, როგორცაა ქორწინებათა რაოდენობა მოსახლეობის 1000 სულზე დაანგარიშებით, უჩვენებს რეგისტრირებულ ქორწინებათა სიხშირის კლებას საქართველოში 1980-იანი წლების მეორე ნახევრიდან, განსაკუთრებით მნიშვნელოვან კლებას - 1992 წლიდან.

რეგისტრირებული ქორწინების საერთო კლება, საქართველოში, ძირითადად განაპირობა 25 წლამდე ასაკის ვაჟებისა და ქალების ქორწინების სიხშირის შემცირებამ, თუმცა აღნიშნულს ხელს უწყობდა „საქორწინო ბაზარზე“ შექმნილი მდგომარეობა.

1960-2007 წლების პერიოდის მანძილზე საქართველოში ქორწინების კოეფიციენტი მკვეთრ ცვლილებას განიცდიდა როგორც მამაკაცებში, ასევე ქალებშიც, მაგალითისთვის 1960 წელს მამაკაცების ქორწინების კოეფიციენტი შეადგენა 1,39-ს, ხოლო ქალების 1,15-ს, ხოლო 1990-იანი წლებიდან დაიწყო მკვეთრი კლება და ყველაზე დაბალ ნიშნულს მიაღწია 2000 წელს, მამაკაცებში 0,48 და ქალებში 0,45, შემდეგ წლებში კი ისევ დაიწყო მატება მაგრამ ნელი ტემპით.

ცვალებადობას განიცდიდა ქორწინების ასაკიც, პირველი ქორწინების ასაკი 1960-1980 წლებში საშუალოდ უფრო მაღალი იყო ვიდრე 1990-იან წლებში. 2000-იან წლებში, განსაკუთრებით 2003 წლიდან, ქორწინების საშუალო ასაკი მატულობს.

ყურადღება მისაქცევია ხელახლა ქორწინებათა ძალიან დაბალი მაჩვენებელი, 2007 წლის მონაცემებით განქორწინებულთა 1,4% კვლავ დაქორწინდა, მაჩვენებელი ქალებსა და მამაკაცებში ამ პერიოდისთვის დაემთხვა ერთმანეთს.

ოჯახის განვითარებაზე ასევე დიდ გავლენას **განქორწინება**.

ვინაიდან არსებობს ქორწინება შესაბამისად არსებობს ქორწინების შეწყვეტა, ქორწინების შეწყვეტა გულისხმობს საქორწინო კავშირის დაშლას ერთერთი მეუღლის სიკვდილის ან ქორწინების გაუქმების შედეგად.

განქორწინება ქორწინების რეგისტრაციის გაუქმების შედეგად საქორწინო წყვილების დაშლის პროცესია.

განქორწინება რთული სოციალური პროცესია, განქორწინების დონე განისაზღვრება მრავალი გარემოებით, რომელთა შორის წამყვანი მნიშვნელობა აქვს ამა თუ იმ ქვეყნის საზოგადოებრივი განვითარების მოცემული ეტაპისათვის დამახასიათებელ სოციალურ-კულტურულ ნორმებს, ქორწინების გაბატონებულ ნორმებს, ქალის მდგომარეობას საზოგადოებაში, ოჯახის ცხოვრების წესს და სხვა. დიდი მნიშვნელობა აქვს აგრეთვე ქვეყანაში მოქმედ ქორწინების გაუქმებასთან დაკავშირებულ კანონმდებლობას.

საერთოდ საქართველოს ევროპული ტიპის დემოგრაფიული ქცევა ახასიათებს. ამ თვალსაზრისით, გამონაკლისად შეიძლება ჩაითვალოს განქორწინება, საქმე ისაა, რომ განქორწინების დონე საქართველოში ტრადიციულად ყოველთვის დაბალი იყო. ამას, ერთი მხრივ ქორწინების და ოჯახური ყოფის მკაცრი სოციალურ-დემოგრაფიული ტრადიციები განაპირობებდა, მეორეს მხრივ საბჭოური მმართველობის პერიოდში, განსაკუთრებით 1980-იან წლებამდე არსებული იდეოლოგია. განქორწინება ამორალურ საქციელად ითვლებოდა და პიროვნება რომელიც განქორწინდებოდა სასჯელს იმსხურებდა, რაც გამოიხატებოდა სამსახურიდან გათავისუფლებაში ან ამხანაგურ სასამართლოზე გაკიცხვას იღებდა.

აქედან გამომდინარე განქორწინების დინამიკა საქართველოში შეიძლება დავყოთ ორ ეტაპად. კომუნისტური და პოსტკომუნისტურ პერიოდებად.

1960-1992 წლებში განქორწინების ზოგადი კოეფიციენტი 3,5-3,8ჯერ გაიზარდა, 1992 წლიდან 2009 წლამდე აღინიშნება ნელი, მაგრამ არსებითი შემცირება, ხოლო 2009 წლიდან შესამჩნევი ზრდა და 2012 წლისთვის ამ მაჩვენებელმა 1960 წლის პერიოდში ყველაზე მაღალ მაჩვენებელს მიაღწია და 1,6 პრომილე შეადგინა.

საერთოდ, განქორწინებათა დაბალი დონით საქართველო ყოველთვის გამოირჩეოდა საბჭოთა კავშირის ევროპული ნაწილის რესპუბლიკებისგან. მაგალითად, 1970 წელს საქართველოში განქორწინების ზოგადი კოეფიციენტი 3,5-ჯერ ჩამორჩებოდა რუსეთის

ანალოგიურ მაჩვენებელს, 1990 წელს -- 2,5-ჯერ, ხოლო 1997 წლისთვის თითქმის 8-ჯერ დაბალი იყო.

ბუნებრივია განქორწინებათა ინტენსივობა დამოკიდებულია ქორწინებათა სიხშირეზე. თუ 1990 წლამდე ქორწინებათა სტატისტიკა მეტნაკლებად მონესრიგებული იყო. 1990 წლიდან, როდესაც საქართველოში გახშირდა ჯვრისწერა, ქორწინებათა სტატისტიკა არასრულად ასახავდა ქორწინების მაჩვენებელს, რამაც პრაქტიკულად გავლენა იქონია განქორწინებათა აღრიცხვის სიზუსტეზე.

საქმე ისაა, რომ საკმაო რაოდენობის წყვილი ქორწინების ოფიციალურ, სამოქალაქო რეგისტრაციას არჩევდა ჯვრისწერას. ჯვრისწერა სახელმწიფოს მიერ დღემდე ბოლომდე არ არის აღიარებული ოფიციალურად და გათანაბრებული სამოქალაქო ქორწინებასთან. ამიტომ ამას ოფიციალური სტატისტიკა არ აღრიცხავს. ამის გამო, ჯვარდწერილები განქორწინების შემთხვევაში განქორწინებულთა საერთო რაოდენობაში არ აღირიცხება. ამას ემატება განსაკუთრებით 2000 წლის შემდეგ თანაცხოვრების ცალკეული შემთხვევები, რომელთა რაოდენობა მართალია ბევრი არ არის მაგრამ გარკვეულ გავლენას ახდენს ქორწინების და განქორწინების სტატისტიკაზე.

განქორწინებათა დონის შემცირება 1990-2000 წლებში სავარაუდოდ გამომწვეული იყო ამ პერიოდში ქვეყანაში შექმნილი მძიმე პოლიტიკური და სოციალურ-ეკონომიკური ვითარებით. ოჯახში შექმნილი მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური ფონის საფუძველზე (უმუშევრობის ზრდა, ოჯახთა გაღარიბება, შემოსავლის მნიშვნელოვანი შემცირება და სხვა.) წყვილებმა ამჯობინეს განქორწინებათა გადავადება, რამდენადაც ცალ-ცალკე ცხოვრება, რომ არათფერი ვთქვათ მცირეწლოვან ბავშვებზე, ბევრად გაუუარესდებათ ყოფით პირობებს.

განქორწინებულთა 65-67 % საქართველოში უშვილოა. 1990-იან წლებში განქორწინებულ წყვილებს საშუალოდ 0,4-0,5 ბავშვი ჰყავდათ, ფაქტიურად არ გაზრდილა ეს მაჩვენებელი 2000-2012 წლებში.

განქორწინების ანალიზისას , გასათვალისწინებელია ის ფაქტი, რომ განქორწინების იურიდიული რეგისტრაცია ფაქტობრივი განქორწინებიდან მხოლოდ გარკვეული პერიოდის შემდეგ წარმოებს. ამიტომ, ქორწინების ხანგრძლივობის ოფიციალური მაჩვენებლები აღემატება ფაქტობრივ მაჩვენებლებს და შესაბამისად, განქორწინების ფაქტობრივ მაჩვენებლებს და შესაბამისად , განქორწინების ფაქტობრივი პერიოდი მეტია იურიდიულად რეგისტრირებულ განქორწინებაში ყოფნის პერიოდზე.

სამუხაროდ მეცნიერულ დონეზე კომპლექსური კვლევა განქორწინების მიზეზებზე არ ჩატარებულა. ამ თვასაზრისით საინტერესოა პროფ. მზია ბექაიას 1975 წელს და 1985 წელს ჩატარებული პერმანენტული კვლევები.

მან შეისწავლა განქორწინებულთა მიზეზები 1970 წელს, წლის შემდეგ, იგივე განქორწინებულ პერსონათა შორის ჩაატარა სოციოლოგიური გამოკვლევა, რომლის მიზანი იყო, გაერკვია განქორწინების დადებითი და უარყოფითი მხარეები. საქმე ისაა, რომ იმ პერიოდში კომუნისტური საზოგადოება ერთმნიშვნელოვნად უარყოფითად აღიქვამდა განქორწინებას და მის დადებით მხარეზე საუბარს საერთოდ ტაბუ ჰქონდა დადებული. ამ თვალსაზრისით, მის მიერ 1975 წელს ჩატარებული სოციოლოგიური გამოკვლევა რბილად რომ ვთქვათ, მნიშვნელოვანი პროგრესი იყო საბჭოთა მეცნიერებაში.

გამოკვლევის შედეგებმა აჩვენა რომ სხვა ქვეყნებში ჩატარებული ანალოგიური კვლევის შედეგები, რომ განქორწინების ძირითად მიზეზებად ეკონომიკური, ფსიქოლოგიური და ბიოსოციალური ფაქტორებია, რომლებიც თავის თავში შეიცავენ როგორც ობიექტურ, ისე

სუბიექტურ მხარეებს, რომლებიც კონფლიქტურ სიტუაციას ხშირად მწვავე კონფლიქტში გადაზრდიან.

დემოგრაფია განქორწინებას განიხილავს როგორც მოსახლეობის საქორწინო და საოჯახო სტრუქტურის ფორმირების ფაქტორს, მის ურთიერთკავშირს სხვა დემოგრაფიულ პროცესებთან და მის გავლენას მოსახლეობის აღწარმოებაზე. დემოგრაფიის ანტერესებს არა ქორწინების გაუქმების ცალკეულ შემთხვევები, არამედ ასეთ შემთხვევათა ერთობლიობა საქორწინო კოჰორტებში.

განვიხილოთ ოჯახის განვითარებაზე მოქმედი სხვა ფაქტორებიც:

ოჯახის სტაბილურობა ბევრად განსაზღვრავს ბავშვთა ყოლის მოთხოვნილების რეალიზაციას და შესამაბისად ქვეყნის დემოგრაფიული განვითარებას, ხოლო ოჯახის სტაბილურობაზე ზემოქმედებენ შიგა და გარე ფაქტორები, გარე ფაქტორების ცვლილება მნიშვნელოვნად ზემოქმედებს შიგა ფაქტორების მდგრადობაზე, რაც საბოლოო სახით ძირითად ფუნქციათა აღწარმოებითი, აღმზრდელობითი (ეკონომიკური, სოციალურ-კულტურული და სხვა) რეალიზაციის ეფექტიანობაში გამოვლინდება და სტაბილურ სოციალურ-დემოგრაფიულ ქცევაში აისახება.

თაობათა აღწარმოებაზე მოქმედ მრავალ ფაქტორთაგან მნიშვნელოვან შიგა ფაქტორად გვევლინება მსოფლიოსა და ევროპის განვითარებული ქვეყნების მსგავსი ცხოვრებისა და ქცევის ინტერნაციონალური დონეზე ფორმირებული სტილის გარკვეული უნიფიკაცია და სტანდარტიზაცია ოჯახში. სწორედ ამის შედეგად, 1960-იანი წლების შუა პერიოდში, ოჯახში ფორმირებულმა „ბავშვთა ყოლის მოთხოვნილების“ შესუსტებამ, მომავალ თაობაში უკვე ფორმირებული სასურველი ოჯახის ტიპი, როგორც შიგა ფაქტორი, დემოკრატიზაციისა და

პიროვნების თავისუფლების პროგრესულ პროცესთან ერთად მნიშვნელოვნად მოქმედებს მომავალში ახალგაზრდა ოჯახის სოციალურ დემოგრაფიულ ქცევაზე.

ოჯახის სტაბილიზაციაზე და სოციალურ-დემოგრაფიულ განვითარებაზე მოქმედი გარე ფაქტორები სტრუქტურულად შემდეგნაირად შეიძლება დავაჯგუფოთ: პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და დემოგრაფიული.

საოჯახო პოლიტიკის სისტემა ქვეყანაში მიმდინარე სოციალურ-დემოგრაფიულ პროცესებსა და ოჯახის განვითარებაზე მოქმედ პოლიტიკურ, სოციალურ-ეკონომიკური, ეთნიკური, რეგიონული და სხვა ფაქტორთა ანალიზიდან გამომდინარეა და წარმოადგენს ქვეყნის სოციალურ-დემოგრაფიული და ოჯახის სტაბილური განვითარების კანონზომიერებათა შესახებ მეცნიერულად დასაბუთებულ შეხედულებათა სისტემას. იგი ითვალისწინებს ქვეყნის სოციალურ-დემოგრაფიული განვითარების და ოჯახის სტაბილურობის მიზნებს და ამოცანებს მოკლე, საშუალო და გრძელვადიან პერსპექტივაში.

იგი სამ ურთიერთგანმაპირობებელ სოციალურ, დემოგრაფიულ და საოჯახო პრობლემათა გადაწყვეტას გულისხმობს და ამდენად წარმოგვიდგება როგორც ცალკეული მიმართულების ღონისძიებათა ერთიანი კომპლექსური სისტემა.

სოციალურ-დემოგრაფიული და საოჯახო პოლიტიკის ერთიანი სისტემის მიზნები საკმაოდ მრავალფეროვანია და იგი შეიძლება გატარებულ იქნას როგორც:

- უშუალოდ დემოგრაფიული პროცესების გაუმჯობესებისკენ პირდაპირ მიმართული პოლიტიკა.
- უშუალოდ ოჯახის სტაბილურობისკენ მიმართული პოლიტიკა.
- სხვადასხვა მიზნებით გატარებული, მაგრამ სასურველი ამ შესაძლებელი სოციალურ-დემოგრაფიული შედეგების მისაღებად გათვალისწინებული პოლიტიკა (სოციალურ-

დემოგრაფიული ჯგუფების აქტივაზიცია, ქორწინებათა ზრდა, განქორწინებათა შემცირება, ავადობის და მოკვდაობის შემცირება და ა.შ.)

შობადობის შემცირება

თანამედროვე საზოგადოებაში მიმდინარეობს შობადობის დონის შემცირება, რაც შეიძლება გამოწვეული იყოს მრავალი მიზეზის გამო. თუმცა შობადობის შემცირების ძირითად მიზეზად მიჩნეულია ოჯახში „ბავშვების ყოლის მოთხოვნის“ შემცირება. ბავშვების გაჩენა ბიოლოგიური შინაარსის მქონეა, ბავშვების ყოლა კი სოციალური შინაარსის და გულისხმობს ბავშვების ყოლის ფასეულობას, მათდამი მისწრაფებას. „ბავშვების ყოლის მოთხოვნის შემცირება აერთიანებს როგორც ბიოლოგიურ, ასევე სოციალურ ელემენტებს.

ადამიანებისთვის უფრო მეტად ფასეული ხდება თვითაქტივობა, თვითკმაყოფილება, პრესტიჟი, წარმატება სხვა მსგავსი მისწრაფებები, რასაც სადღეისოდ შეიძლება მეტი ფასეულობა გააჩნდეს, ვიდრე ბავშვებს. ამიტომ ადამიანები უფრო მეტად არიან ორიენტირებული აღნიშნული მისწრაფებების მოპოვებისკენ, ვიდრე ბავშვების ყოლისაკენ.

ქორწინების გარეშე შობადობა

რეგისტრირებული ქორწინების გარეშე შობადობა საერთო შობადობის ნაწილია, წარმოქმნილი რეგისტრირებული ქორწინების გარეშე დაბადებით. მთელ რიგ კულტურებში მიუხედავად მკაცრი სოციალური თუ რელიგიური შეზღუდვებისა იგი ყოველთვის მაინც

არსებობდა. ქორწინების გარეშე დაბადებად ითვლება ქალის მიერ ბავშვის გაჩენა, რომელიც მოცემული მომენტისთვის არ იმყოფება რეგისტრირებულ ქორწინებაში.

საზოგადოებრივ ცხოვრებაში დემოკრატიისა ლიბერალიზმის ფონზე, ინდივიდუალიზმის ფართოდ განვითარებამ, ოჯახის მოდერნიზაცია განაპირობა. ოჯახის თანამედროვე სოციალურ-დემოგრაფიული მოდერნიზაცია განიხილება, როგორც ახალი სოციალურ-დემოგრაფიულ ფასეულობათა შესაბამისი ნორმების ჩამოყალიბება ოჯახში. ამ თვალსაზრისით შეიძლება გამოიყოს მისი ერთერთი მიმართულება იურიდიულად გაუფორმებელი ანუ არარეგისტრირებული ქორწინება.

თანამედროვე ოჯახში ოფიციალური ქორწინება აუცილებლად აღარ მიაჩნიათ და ოჯახის მის გარეშეც იქმნება, შესაბამისად ბავშვთა შობა ყოველთვის აღარ ხდება რეგისტრირებულ ქორწინებაში.

2013 წელს ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის მიერ ჩატარებულმა სოციოლოგიურმა გამოკვლევამ მოგვცა საინტერესო მაჩვენებლები საზოგადოების დამოკიდებულებისა არარეგისტრირებული ქორწინების გარეშე შობადობისადმი. საქართველოს სამ ქალაქში თბილისში, ქუთაისსა და კასპში გამოკითხულ იქნა 18-50 წლის 1212 რესპონდენტი და მათგან 45,2% ორივე სქესის რესპონდენტი იმყოფება რეგისტრირებულ და რელიგიურ ქორწინებაში, მხოლოდ რეგისტრირებულ ქორწინებაში იმყოფება 27%, ხოლო მხოლოდ რელიგიურ ქორწინებაში 12,3%. იმ რესპონდენტი მამაკაცების წილი, რომლებიც იმყოფებიან რელიგიურ ქორწინებაში და პარტნიორთან ქორწინების რეგისტრაციის გარეშე ცხოვრობს შეადგენს 12,7%-ს, ქალთა შორის 11,9%-ს.

გამოკითხულთა 79,6%-მა ერთდროულად დაინერა ჯვარი და ოფიციალურად იქორწინა კიდევაც, 10,4% ჯერ ოფიციალურად იქორწინა და გარკვეული დროის შემდეგ დაინერა ჯვარი. ქორწინებამდე ურთიერთობის საშუალო ხანგრძლივობა 4,2 წელია.

რესპონდენტთა უმრავლესობა თვლის, რომ წყვილს ქორწინების გარეშეც შეუძლია იცხოვროს ერთად, ეს ეხება როგორც დაქორწინებულ, ისე განქორწინებულ და ქორწინებაში არასდროს მყოფ რესპონდენტებს.

როგორც ზემოთხსენებულმა გამოკვლევამ გვიჩვენა, რესპონდენტთა უმრავლესობა 69,5% თვლის, რომ აუცილებელია საეკლესიო ქორწინება იურიდიულად იყოს აღიარებული სახელმწიფოს მიერ, ამ შეხედულებას არ ეთანხმება 16,8%, არ აქვს გამოკვეთილი აზრი 13,7%-ს.

გამოკვლევით აშკარა ტენდენცია იკვეთება - რაც უფრო ახალგაზრდავდება რესპონდენტთა ჯგუფი, მით უფრო იმატებს საეკლესიო ქორწინებაში მყოფი ადამიანების პროცენტული მაჩვენებელი.

რესპონდენტთა შეხედულებით, ქორწინების გარეშე ქალის მიერ ბავშვის გაჩენას 14,6% ყოველმხრივ გამართლებულად თვლის, აქედან თბილისში გამოკითხული ადამიანების 21,2%, ქუთაისში- 7,5% და კასპში 9,1%. 26,5% თვლის რომ გამართლებულია, მაგრამ ჩვენი საზოგადოება ჯერ მზად არ არის, ასევე 26,5% თვლის, რომ გამართლებულია თუ ქალს გათხოვების იმედი აღარ აქვს. ზნეობრივად გაუმართლებლად თვლის 11,4%, ყოველმხრივად გაუმართლებლად თვლის 21%, (აქედან თბილისში 15,4%, კასპში 13,4% და ქუთაისში 33,5%).

გამოკვლევა ადასტურებს, რომ მიმდინარე ტრანსპორმაცია გარკვეულწილად აისახება ოჯახის წევრების მეტ ინდივიდუალიზმსა და ავტონომიაში. ცალკეულ წყვილთა გამონაკლისების გარდა, ფარულად არსებობს ოჯახის ისეთი ალტერნატიული ფორმა,

როგორცაა თანაცხოვრება. საერთოდ თანაცხოვრების ზრდა განქორწინებათა და იმ პრობლემების ერთგვარი ფუნქციური ადაპტირებაა, რომელთა წინაშეც დღეს დგას რეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფი ცოლქმარი. მათი გადანწყვეტილებაა ჯერ ერთად სცადონ ცხოვრება და შემდეგ იურიდიულ დააკანონ ურთიერთობა. მიუხედავად ამისა საქართველოში ოჯახი მაინც ყველაზე ღირებულ სოციალურ ინსტიტუტად რჩება.

მიუხედავად საქორწინო სფეროში არსებული განსხვავებული ტენდენციისა, საზოგადოებაში მაინც არსებობს ტრადიციული ოჯახისადმი ორიენტაცია. კვლევის თანახმად გამოჩნდა რომ ოჯახი მიუხედავად რეგისტრაციის ფორმისა ეფუძნება სიყვარულს და აგებული უნდა იყოს ადამიანებს შორის ურთიერთპატივისცემის , ღია ურთიერთობებისა და ურთიერთმხარდაჭერის სურვილზე.

ქალთა დასაქმება და რეპროდუქციული ქცევა

ყოფილი საბჭოთა კავშირის ევროპული სივრცის ქვეყნები მსოფლიო გლობალური ეკონომიკური კრიზისით ხასიათდება, რაც მეტად აქტუალურს ხდის დასაქმების, განსაკუთრებით ქალთა დასაქმების პრობლემათიკის შესწავლას რეპროდუქციულ ქცევასთან კონტექსტში, არსებული მძიმე დემოგრაფიული ვითარების ფონზე, როგორც ცნობილია, ქალის სოციალური სტატუსი ქორწინებასა და დედობასთან მჭიდრო კავშირშია. ოჯახის რეპროდუქციული გეგმები ხშირად აიძულებს თანამდროვე ქალს უარი თქვას პროფესიულ კარიერაზე. რის გამოც მათი ნაწილი უარს ამბობს იყოლიოს შვილი და შვილები რათა არ დაკარგოს კვალიფიკაცია იძულებული დეკრეტული პაუზის გამო. ქალთა უმუშევრობა დღეს, არსებული ეკონომიკური კრიზისის პირობებში ოჯახის

ეკონომიკურ მდგომარეობაზე ხშირად მნიშვნელოვან უარყოფით გავლენას ახდენს, რაც თავის მხრივ ოჯახის რეპროდუქციულ გეგმებს ზღუდავს, იქმნება დახურული ციკლი.

ცნობილია, რომ ქალის შრომითი და საზოგადოებრივი აქტივობა ხშირად წინააღმდეგობაში მოდის ერთმანეთთან. იგი უპირისპირდება საყოფაცხოვრებო ვალდებულებებს ოჯახში, ქალს საზოგადოებრივ-საწარმოო საქმიანობამ და სხვადასხვა ტიპის დატვირთვამ მთელი რიგი სიძნელეები წამოჭრა, ხოლო შექმნილმა მძიმე სოციალურ-ეკონომიკურმა მდგომარეობამ, ქალის შიდაოჯახურ შრომასთან ერთად დაქირავებული შრომის მომეტებული აქტივობა გამოიწვია. ცხოვრებისეულმა პრაქტიკამ ცხადჰყო, რომ ქალის - საზოგადოებრივ-საწარმოო და საოჯახო დატვირთვა ყოველთვის არ არის თანაბარი სოციალური ეფექტის მქონე.

საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლამ ქალისა და მამაკაცის თანასწორუფლებიანობა მოიტანა, რამაც თავისი გავლენა იქონია მათ ცხოვრების წესზე, შეიცვალა ქალისა და მამაკაცის ტრადიციული როლი ოჯახში და ოჯახს გარეთ.

საკმაოდ სერიოზული პრობლემების მიღმა რჩება ქალთა შრომის და საერთოდ უფლებების უფლებების დაცვის პრობლემა, რომელიც დღესაც და მომავალშიც ჩვენი საზოგადოების შესწავლის საგანია.

დასაქმებულ ქალთა რეპროდუქციული განწყობისა და ქცევის შეფასებისას მნიშვნელოვანია ვიცოდეთ, თუ როგორ არის განაწილებული და ათვისებული მისი სადღეღამისო და თავისუფალი დრო. ბუნებრივია რომ მათი დროის მნიშვნელოვანი ნაწილი ოჯახის გარეთ იხარჯება. ეს არის სამუშაო დრო, დანარჩენი დრო არასამუშაოდ ითვლება, რომელიც საოჯახო მეურნეობასა და ოჯახის წევრთა მომსახურებაზე დახარჯულ დროს მოიცავს. არასამუშაო დროის ნაწილი, რომელიც ზემოთაღნიშნული დროის

გამოკლების შემდეგ რჩება თავისუფალი დროა. სწორედ თავისუფალი დროის ხარჯვის პრიორიტეტებში უნდა ვეძიოთ რეპროდუქციული განწყობის რეგერვი.

ქალის არასამუშაო და თავისუფალი დროის ბიუჯეტის შესწავლა საშუალებას იძლევა განვსაზღვროთ ის რეალური შესაძლებლობანი, რითაც იგი ახორციელებს ოჯახში ამა თუ იმ ფუნქციას. არასამუშაო დროის სტრუქტურაში ერთერთი მთავარი ადგილი უჭირავს საოჯახო საქმიანობის წარმართვას დასაქმებული ქალის დროის ბიუჯეტის შესწავლამ აჩვენა, რომ დროის განაწილება ოჯახში დიდაა დამოკიდებული ბავშვთა რაოდენობაზე, მათი რიცხვის ზრდით მნიშვნელოვნად იზრდება შრომის ყველა სახეობაზე დანახარჯი.

ოჯახის ტიპის ცვლილება

არავინ დაობს იმაზე რომ ოჯახი ყველაზე ფასეული სოციალური ინსტიტუტია, რომელიც ადამიანის ყველაზე ფუნდამენტურ და ინდივიდუალურ და კოლექტიურ საჭიროებებს უსახობს. საზოგადოების ყოველი წევრი, დაბადების მომენტიდან სიცოცხლის ბოლომდე, სოციალურ სტატუსთან და ეთნიკურ მიკუთვნებულობასთან ერთად ფლობს ისეთ მახასიათებლებს, როგორცაა საოჯახო ქორწინებითი მდგომარეობა. ადამიანები ქმნიან ოჯახს არა იმიტომ რომ იგი საზოგადოებაში სასიცოცხლო ფუნქციას ასრულებს არამედ იმიტომ რომ იგი მილიონობით ადამიანისთვის უდიდეს ფასეულობას წარმოადგენს.

ოჯახის თანამედროვე მოდელზე გადასვლას განვიხილავთ სოციალურ ფასეულობათა ცვლილების საფუძველზე, რადგან ფასეულობითი ორიენტაცია პიროვნების შინაგანი სტრუქტურის დიდმნიშვნელოვანი ნაწილია.

საზოგადოებისთვის ოჯახის შექმნის თვალსაზრისით, ქორწინება უმნიშვნელოვანესი ფუნქციის მატარებელ ინსტიტუდს იყო აღიარებული. თუმცა ფასეულობათა გადაფასებამ ამ მოსაზრებაში ბზარი შეიტანა. გამოკვლევამ გამოავლინა ოჯახურ-ქორწინებით ურთიერთობებს შორის თანაცხოვრების ინსტიტუტისადმი ლოიალური დამოკიდებულების გაძლიერება, ასეთი ქმედება სულ უფრო დასაშვები ხდება. მნიშვნელობას კარგავს წყვილის ქორწინების გარეშე ცხოვრების ნეგატიური პოზიციის დაცვა, რესპონდენტების დიდი ნაწილი (53,1%) თვლის რომ წყვილს ქორწინების რეგისტრაციის გარეშეც შეუძლია იცხოვროს ერთად.

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის მიერ 2013 წელს ჩატარებული კვლევის მიხედვით შეიცვალა არა მხოლოდ დამოკიდებულება ქორწინების რეგისტრაციის გარეშე ცხოვრებისადმი არამედ რეალურად რესპონდენტების 15,4 % თავის პარტნიორთან ერთა ცხოვრობს იურიდიული და რელიგიური ქორწინების გარეშე. ასეთი აღმოჩნდა მამაკაცი რესპონდენტების 18,9% და ქალის 12,7 %.

ფასეულობათა გადაფასებამ , ოჯახის, როგორც, ყველაზე მნიშვნელოვანი ფასეულობის შეცვლამ მიგვიყვანა ოჯახის მოღერნიზაციამდე, რამაც აუცილებლად ასახვა უნდა ჰქონდეს ოჯახის სტრუქტურაზე.

ოჯახის სტრუქტურაზე და ტიპებზე სასაუბროდ, მათ დასახასიათებლად, მათში მიმდინარე ცვლილებების აღსაწერად საკმარისი არ არის სოციოლოგიური გამოკვლევა, არამედ აუცილებელია აღწერის მასალები.

იმ შემთხვევაში როცა ახლად დაქორწინებული წყვილი ცალკე მშობლების გარეშე სახლდება და საკუთარ „მკვიდრ“ ოჯახს აფუძნებს, სახეზე გვაქვს ფინანსურად დამოუკიდებელი ერთეული „ნეოლოკალური“ სტრუქტურა. სადაც ყველა პრობლემა მეუღლეთა შორის ურთიერთობიდან წარმოდგება. რაც შეეხება მოსახლეობის

დამოკიდებულებას ამ თემასთან დაკავშირებით, ზემოთხსენებული კვლევის შედეგად გამოკითხული რესპონდენტი მამაკაცების 74,3% თვლის რომ ოჯახის ბედნიერებისთვის მშობლებთან ერთად ცხოვრება არ არის აუცილებელი, ხოლო 9,1% ეთანხმება ამ მოსაზრებას, 16,6% -ს კი არ აქვს გამოკვეთილი აზრი ამ თემაზე. გამოკითხულ ქალთა 81,4% მამაკაცების მსგავსად თვლის რომ მშობლებთან ერთად ცხოვრება არ არის ბედნიერებისთვის აუცილებელი.

მეოცე საუკუნეში ე.წ. გაფართოებული ოჯახები ნელნელა „მკვიდრ“ ოჯახებად გადაიქცა, ოჯახების ასეთ მონყობას დროთა განმავლობაში უპირატესობა მიენიჭა, რადგან ოჯახის სტრუქტურის სახეცვლილებამ უფრო მეტი ინდივიდუალიზმისა და დამოუკიდებლობის შესაძლებლობა მისცა ახალ თაობას, წინამორბედთან შედარებით.

იმ მიზეზებიდან, რის გამოც ახალგაზრდა ოჯახები დამოუკიდებლად ცხოვრების სურვილის მიუხედავად, ჯერ კიდევ მშობლებთან ცხოვრობენ ,ყველზე ხშირია ფინანსური მდგომარეობა, სოციოლოგთა აზრით, განსაზღვრავს ძალაუფლების განაწილებას ოჯახში, რაც იმის მაჩვენებელია რომ ოჯახის წევრები არა მხოლოდ მატერიალურად არიან დამოკიდებულნი ერთმანეთზე არამედ უფლებივადაც. გამოდის რომ თუ ახალგაზრდა ოჯახი მატერიალურად მშობლებზეა დამოკიდებული, მათ არ შეუძლიათ დამოუკიდებლად მართონ საკუთარი ოჯახი.

ქართულ ყოფაში ოჯახის მართვის ფორმაა ტრადიციული, სადაც მეუღლეთა პარტნიორობაში დომინირებულია ქმარი, იმისდა მიუხედავად ომ რესპონდენტების 90%-ზე მეტი თვლის რომ ოჯახში ორივე მეუღლის შეთანხმების საფუძველზე უნდა ხდებოდეს გადაწყვეტილების მიღება.

ოჯახის ფორმირების პრობლემები

პირველი მოვლენა რომელსაც მოსდევს შეუღლება არის პარტნიორის არჩევა, სხვადასხვა ტიპის საზოგადოებაში პარტნიორის არჩევის ფაქტორები განხვავებულია, მათ შორის ფართოდ გავრცელებული და მნიშვნელოვნად მოქმედია სოციო-კულტურული ფაქტორები.

თანამედროვე საზოგადოებაში ქორწინების ძირითადი საფუძველი სიყვარულია, თუმცა მას სხვა მოტივებიც განსაზღვრავენ, ქორწინების მიზანი ორი ადამიანის ერთმანეთის მიმართ პასუხისმგებლობის აღიარებაა მათი საერთო ბედი თუ ყოფიერების მონყოლაში.

საქორწინო პარტნიორის შერჩევაში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება დამოუკიდებლობას, თავისუფალ არჩევანს, მნიშვნელოვანია პარტნიორის აღმსარებლობა და ეთნიკური წარმომავლობა.

საზოგადოებაში სოციალურ მიკუთვნებულობას მეუღლის არჩევისას დიდ მნიშვნელობას არ ანიჭებენ. რაც სავარაუდოდ განქორწინების მაღალი მაჩვენებლის ერთერთი მიზეზია.

საზოგადოებაში დამკვიდრებული აზრის თანახმად ქორწინების საუკეთესო ასაკად ითვლება 25 წელი ქალისთვის, ხოლო მამაკაცისთვის 27-28 წელი.

ზოგადად ქორწინების გადავადების მიზეზებში სახელდება როგორც სუბიექტური ისე ობიექტური მიზეზები, ქალებისთვის გვიანი ქორწინების მიზეზები სიხშირის მიხედვით ასე ნაწილდება, ესენია: სასურველი პარტნიორის შერჩევა,სამსახური, კარიერა, ცუდი ეკონომიკური პირობები, განათლება, უმუშევრობა. მამაკაცებისთვის გვიანი ქორწინების მიზეზია ცუდი ეკონომიკური პირობები, სასურველი პარტნიორის შერჩევა, უმუშევრობა და საბინაო პირობები.

გამოკვლევებით დასტურდება რომ ქვეყნის ეკონომიკურ-სოციალური მდგომარეობა პირდაპირპროპორციულად ახდენს გავლენას ქორწინებაზე. ამ მხრივ ქვეყანაში არსებული მდგომარეობი გამოსწორება მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ქორწინების გადავადების შემცირებას.

როგორც უკვე რამდენჯერმე ვახსენეთ ჩვენს თანამედროვეობაში მივიღეთ ოჯახის ტრადიციული ტიპისგან განსხვავებული თანამედროვე ოჯახი, საინტერესოა თვით მეუღლეთა ურთიერთობები და მოვალეობათა გადანაწილება თანამედროვე ოჯახში. ოჯახური ცხოვრება განიხილება არა მასში მონაწილე ცალკეული ადამიანების მიხედვით, არამედ მათი როლებით განპირობებული ურთიერთობებით. ჩვეულებრივ ერთი ოჯახის წევრები ერთჯერქვემ ცხოვრობენ და ერთი საოჯახო მეურნეობაც აქვთ . ოჯახი ქცევის მდგრად და ურთიერთქმედების ნიმუშებს ემყარება. მის წამყვან კომპონენტად შიდაოჯახური ურთიერთობები გვევლინება.

ოჯახური ურთიერთდამოკიდებულებიდან უმთავრესი ცოლქმრული ურთიერთდამოკიდებულებაა, რომელიც განსაზღვრავს ოჯახის სახეს. ოჯახური სიმტკიცის ზნეობრივი საფუძველი სიყვარული, ერთგულება და ურთიერთპატივისცემაა. ოჯახის სიმტკიცის აუცილებელ პირობა საზოგადოების მნიშვნელოვან ნაწილ სიყვარულით ქორწინება მიაჩნია.

ტრადიციულად ოჯახში ქმარი ასრულებდა „მარჩენალის“ როლს, ხოლო ქალი ქმრის და ბავშვების მოვლით იყო დაკავებული. დღეს მდგომარეობა მკვეთრად შეიცვალა, „ორთოდოქსალური“ ოჯახებიდან, სადაც ცოლი „სახლის დიასახლისია“ ქმარი კი „მარჩენალი“, მივედით თანამედროვე ოჯახებამდე, სადაც ორივე მეუღლე მუშაობს და ოჯახის მატერიალურ უზრუნველყოფას ორივე აგვარებს.

თანამდროვე საზოგადოებისთვის დამახასიათებელი „ეგალიტარული“ ოჯახი, რომელიც გულისხმობს ცოლ-ქმარს შორის საოჯახო მოვალეობების სამართლიან გადანაწილებას,

თითოეული პარტნიორის ინტერესებისა და საჭიროების გათვალისწინებას და თანაბარ პატივისცემას. საზოგადოებაში გამოკვეთილია დადებითი დამოკიდებულება იმისადმი, რომ მეუღლეები ოჯახში ყველა საკითხს შეთანხმებულად უნდა წყვეტდნენ (94,3%), მათ შორის ქალი რესპონდენტების 97,4%, ხოლო მამაკაცების 90,5%, თუმცა რეალურად რესპონდენტთა შორის ასეთი ოჯახები არც თუ ისე ბევრია.

საოჯახო პოლიტიკის მეთოდოლოგიური საფუძვლები

როგორც მრავალი ქვეყნის გამოცდილება მოწმობს, ქვეყნის დემოგრაფიული პრობლემების გადაჭრა მხოლოდ დემოგრაფიული პოლიტიკის გატარებით ნაკლებ ეფექტიანია, მასთან ერთად სრულიად ახალი საოჯახო პოლიტიკის გატარება დაინჭო. საქმე ისაა, რომ მსოფლიოში ლიბერალური და დემოკრატიული პროცესების შემდგომმა განვითარებას აშკარად დაადასტურა ოჯახის ავტონომიურობისა და დამოუკიდებლად განვითარების აუცილებლობა, ამან კი, მანამდე არსებული სახელწიფო სოციალურ-დემოგრაფიული პოლიტიკისგან განსხვავებული საოჯახო პოლიტიკის შემუშავება მოითხოვა, იგი მნიშვნელოვნად შეუწყბდა ხელს ოჯახის სახელმწიფო პროგრამების მეშვეობით, დამოუკიდებლად, ავტონომიურად გადაწყვიტა ოჯახის არა მხოლოდ დემოგრაფიული, კერძოდ, ოჯახში სასურველ ბავშვთა რაოდენობის ყოლა, არამედ სოციალურ-ეკონომიკური, კულტურული და სხვა პრობლემები.

ბუნებრივია, ისევე როგორც დემოგრაფიული პოლიტიკას, საოჯახო პოლიტიკის შემუშავებს თავისი ეტაპები გააჩნია. ამ თვალსაზრისით პირველ ეტაპზე, მთავრობის პოლიტიკური ნებიდან გამომდინარე, აუცილებელია ქვეყანაში და კერძოდ, ოჯახში არსებული სოციალურ-დემოგრაფიული ქცევის მეცნიერულ დონეზე შესწავლა, რასაც

სპეციალური სოციოლოგიური, სტატისტიკური და დემოგრაფიული გამოკვლევა ესაჭიროება. მომდევნო ეტაპზე კი უკვე ხდება დემოგრაფიული და საოჯახო პოლიტიკის ცალკეული მიმართულებების მიხედვით ღონისძიებების შემუშავება და დაფინანსების წყაროების მოძიება.

მიუხედავად იმისა, რომ ქვეყნის, განსაკუთრებით კი ოჯახის დემოგრაფიული და სოციალურ-ეკონომიკურ პრობლემების გადაჭრა, როგორც სამართლებრივი, ასევე სოციალურ-ეკონომიკური და პროპაგანდისტული თვალსაზრისით, მაკრო, მეზო და მიკრო დონეზე არსებითად განსხვავებულ მიდგომებს მოითხოვს, დემოგრაფიული და საოჯახო პოლიტიკის შემუშავებული ღონისძიებები, მათი ეფექტიანობის მიზნით, აუცილებელია კომპლექსურად ერთიანი სისტემის სახით იქნას გატარებული. ამასთან, დემოგრაფიული და საოჯახო პოლიტიკის ეფექტიანობის ზრდის თვალსაზრისით, მიკრო და მეზო დონეზე აუცილებელია სოციალური პოლიტიკის ცალკეული ღონისძიებების გატარება როგორც მთელ მოსახლეობაში, ასევე ცალკეულ სოციალურ-დემოგრაფიულ ჯგუფებში.

დემოგრაფიული პოლიტიკა ქვეყნის ხელისუფლების პოლიტიკურ ნებას წარმოადგენს და გენერალური მიზნიდან გამომდინარე, იგი შეიძლება გატარდეს შობადობის ზრდის, ასევე შემცირების მიმართულებით, რაც გულისხმობს შობადობის ოპტიმიზაციას ქვეყნის დემოგრაფიული განვითარებისთვის საჭირო დონეზე.

მოკვდაობის მიმართულებით, ნებისმიერი ქვეყნის დემოგრაფიული და საოჯახო პოლიტიკის ძირითად მიზანს მისი შემცირება და მოსახლეობის სიცოცხლის ხანგრძლივობის ზრდა უნდა წარმოადგენდეს, სხვა შემთხვევაში ასეთი სახელმწიფოს არსებობა არაჰუმანურია და მას მსოფლის მაღალი საზოგადოება დაუპირისპირდება.

საოჯახო პოლიტიკის პროგრამული მიმართულებების ცალკეული ღონისძიებების შემუშავებისას უნინარესად გათვალისწინებული უნდა იქნას ოჯახის განვითარებაზე მოქმედი

ფაქტორები, რომელთა გათვალისწინებასაც დემოგრაფიული და საოჯახო პოლიტიკის ეფექტიანობის თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი როლი ეკისრებათ.

სახელმწიფო საოჯახო პოლიტიკის ძირითად პრინციპებს წარმოადგენს :

- სახელმწიფოობრიობა
- ოჯახის დამოუკიდებლობა და ავტონომიურობა საკუთარი განვითარებისთვის გადანაცვეტილებათა მიღებაში
- სახელმწიფო საოჯახო პოლიტიკის ეკონომიკური, სოციალური, სამართლებრივი და იდეოლოგიური ღონისძიებების არარეგლამენტურობა ოჯახის ქცევაზე, ოჯახის მიერ მხარდაჭერის ფორმების თავისუფლად არჩევის უფლება
- თავისუფალი არჩევანის საფუძველზე ოჯახის ყველა წევრის თანასწორუფლებიანობა მიუხედავად ეროვნულობის, რელიგიური მრწამსისა და სოციალური წარმოშობისა
- ყოველი ბავშვის ინტერესეთა თანაბარი პრიორიტეტი, მიუხედავად მათი დაბადების რიგითობისა, წარმომავლობისა და ოჯახში ცხოვრების სტაჟისა
- ქალთა და მამაკაცთა თანასწორობა, საოჯახო ვალდებულებებზე თანაბარი პასუხისმგებლობა
- ოჯახისა და სახელმწიფოს პარტნიორობა, სახელმწიფოს მიერ ოჯახის სოციალური უსაფრთხოების გარანტიების უზრუნველყოფა
- საოჯახო პოლიტიკის ერთიანობა და რეგიონალიზმი
- საოჯახო პოლიტიკის ღონისძიებათა თანმიმდევრულობა და სტაბილურობა

სახელმწიფო და არასამთავრობო ორგანიზაციათა კონკრეტულ მიზნობრივ პროგრამულ ღონისძიებათა სისტემის საფუძველზე შექმნას ოჯახის სპეციფიკურ ფუნქციათა აქტიური

თვითრეალიზაციის კეთილსასურველი პირობები. ოჯახის სოციალური უსაფრთხოების და სტაბილური განვითარებისთვის უზრუნველყოს ოჯახის წევრთა ღირსეული ცხოვრების დონე.

გენერალური მიზნიდან გამომდინარე, სახელმწიფო საოჯახო პოლიტიკის ძირითად ამოცანებს წარმოადგენს:

- ოჯახის ინსტიტუტის ფასეულობათა პროპაგანდა და მხარდაჭერა
- საოჯახო პოლიტიკის საკანონმდებლო ბაზის შექმნა
- ოჯახის ძირითად ფუნქციათა რეაბილიტაცია და მათი დამოუკიდებლად რეალიზაციის უზრუნველყოფა
- პიროვნულიდან ოჯახურ კეთილდღეობაზე გადასვლა, აქტიური და მოქნილი საოჯახო პოლიტიკით საბაზრო ეკონომიკას მისადაგებული ნეოტრადიციული ოჯახის ფორმირება
- საბაზრო ეკონომიკისადმი ოჯახის ცალკეული ტიპების ადაპტაციის ხელშეწყობა, ოჯახის თვითგანვითარების პოტენციალის სტიმულირება
- ოჯახის სოციალური უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად სახელმწიფო, მათ შორის რეგიონული პროგრამების შემუშავება და რეალიზაცია
- საქორწინ და საოჯახო ურთიერთობათა, რეპროდუქციულ, თვითმოვლით, აღმზრდელობით, კულტურულ და სხვა ფუნქციათა რეალიზაციისთვის ოჯახში სასურველი გარემოს ფორმირება
- პიროვნების სოციალურ-დემოგრაფიული თვითშეგნების განვითარება, ამ მიზნით ოჯახის დაგეგმვის მეთოდებისა და საშუალებების მუდმივი სრულყოფა
- მშობელთა და ბავშვთა პრობლემების მოგვარება, ბავშვთა გაშვილებისა და უზედამხედველო ბავშვთა მზრუნველობის საკითხთა სამართლებრივი და ინსტიტუციონალური რეფორმა
- ოჯახში სოციალური ანომალიების აღმოფხვრა და ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვიდრება

- საოჯახო პოლიტიკის სახელმწიფო სისტემის განვითარება, მასში არასამთავრობო ორგანიზაციების ფართოდ ჩართვით, სოციალური მუშაკის პროფესიის კადრების მომზადება

სახელმწიფო საოჯახო პოლიტიკის სტრატეგიული პროგრამისთვის აუცილებელია შემუშავდეს, საქართველოს საოჯახო პოლიტიკის საკანონმდებლო საფუძვლები, რომლებიც გაითვალისწინებს:

- საქართველოს კონსტიტუციიდან გამომდინარე, ოჯახზე სოციალური პოლიტიკის ორიენტაციას. ამ მიზნით იურიდიულად უნდა გაფორმდეს საოჯახო პოლიტიკა როგორც სახელმწიფოს პრიორიტეტული მიმართულება. განისაზღვროს ამ სფეროში სახელმწიფო უსაფრთხოების ინდიკატორები
- მრავალპროფილიანი სოციალური მომსახურებისთვის ოჯახის მხარდამჭერ სოციალური სამსახურების ქსელების სამართლებრივ გარანტიებს
- ოჯახის ინტერესებიდან გამომდინარე ცვლილებებს სოციალურ საკითხებზე საკანონმდებლო აქტებსა და ნორმატივებში
- ოჯახის სტატუსს (მრავალშვილიანი, ახალგაზრდა ა.შ)
- საოჯახო საკანონმდებლო კონცეფციას, თანამედროვე ცხოვრებისეული მოთხოვნების გათვალისწინებით

ოჯახის ეკონომიკური ფუნქციის აქტივაზიცია

- ოჯახის ეკონომიკურ ურთიერთობათა სფეროში კომლექსური ღონისძიებების გატარებით ხელი შეუწყოს ოჯახის საბაზრო ეკონომიკასთან ადაპტაციას.

ამ შემთხვევაში სახელმწიფოს სტრატეგიული პროგრამა გულისხმობს:

- სახელმწიფო და რეგიონული ეკონომიკური პროგრამების შემუშავებისა და რეალიზაციის პროცესში საოჯახო პოლიტიკის მიზნების გათვალისწინებას.

- საარესბო მინიმუმზე ნაკლები შემოსავლის მქონე ოჯახების ცხოვრების დონის ამაღლებას, შრომის ანაზღაურების, პენსიების, სტიპენდიების და დახმარებათა თანდათანობრივი ეტაპობრივი დაახლოება საარესბო მინიმუმთან.
  - ოჯახის მიმართ საბაზრო ეკონომიკას მისადაგებული ახალი სოციალურ-ეკონომიკური რეალიზაციის მიზნით აუცილებელია საოჯახო ბიზნესის განვითარებისთვის ქვეყანაში საბანკო და სამომხმარებლო კრედიტის ფორმირება
  - საოჯახო პოლიტიკის ეკონომიკური აქტივიზაციის მიზნები ასევე გათვალისწინებული უნდა იქნას საგადასახადო სისტემაში. მიზანშეწონილია ოჯახების მიმართ დიფერენცირებული საგადასახადო პოლიტიკის გატარება.
- საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლისას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ოჯახის შიდა ეკონომიკურ საქმიანობას, რაც მისი კეთილდღეობის ზრდის მნიშვნელოვანი რეზერვი. ამ მიზნით საჭიროა:
- საოჯახო ბიზნესისთვის კანონთა პაკეტის მომზადება.
  - უნდა შემუშავდეს რეგიონული მიზნობრივი პროგრამები, რომლებშიც გათვალისწინებული იქნება ოჯახის ეკონომიკური აქტივიზაციის რეგიონული თავისებურებანი.
  - საოჯახო ბიზნესის განვითარებისთვის ოჯახის წევრთა პროფესიული მომზადების ფორმირება,
  - საოჯახო ბიზნესის რეგიონული პროგრამების შემუშავება.
  - ნედლეულისა და პროდუქციის მომარაგება - გასაღებისთვის ოჯახთშორისი სამეწარმეო კოოპერაციის ფორმირება.
  - კრედიტების გაცემა შინამეურნეობისთვის.
  - სოფლის მეურნეობაში ინვესტირებისა და დაკრედიტების თანაბრად, მარკეტინგულ მოღვაწეობასა და ფასების სტიმულირებაზე ყურადღების გამახვილება, რაც უზრუნველყოფს მოსავლიანობის ზრდასა და ოჯახური მეურნეობის განვითარებას.

- ინტრასტრუქტურის განვითარება. გარკვეულ სტიმულს წარმოადგენს საზოგადოებრივი ინტრასტრუქტურის განვითარება როგორც ქალაქად, ისე სოფლად, რაც ხელს შეუწყობს წვრილი ვაჭრობისა და ხელოსნობის განვითარებას.
- სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი ოჯახების გათავისუფლება გადასახადებისგან.

ოჯახის ჯანდაცვის მომსახურების გაუმჯობესება

მიზანია შეიტანოს ოჯახში ჯანმრთელობის დაცვის თვითმომვლითი ფორმა, უზრუნველყოს ცხოვრების ჯანსაღი წესი და შექმნას საბაზრო ეკონომიკას მისადაგებული ოჯახის სამედიცინო მომსახურების ახალი სისტემა.

- ჯანდაცვის სისტემაში მნიშვნელოვანი ადგილი უნდა დაიკავოს ოჯახის სადაზღვევო პრინციპებმა.
- უნდა განვითარდეს ოჯახის ექიმის მომსახურების ფორმები
- ჯანდაცვის სისტემის პარტნიორული თანამშრომლობის გაფართოება კვების მრეწველობასთან, განათლებასთან, საპენსიო უზრუნველყოფასთან და ა.შ.

აღნიშნული პრიორიტეტების განხორციელებასთან დაკავშირებით მიზანშეწონილია სამედიცინო დახმარების სფეროში განხორციელდეს ცვლილებები შემდეგი მიმართულებით:

- გაფართოვდეს პირველადი დახმარების სამედიცინო სფერო და გახდეს იგი ოჯახის და ჯანდაცვის სისტემის პარტნიორობის საფუძველი.
- ადგილობრივი სამედიცინო დახმარების სფეროს განვითარება, რომელიც შეცვლის ხანგრძლივი ჰოსპიტალური მკურნალობის მეთოდებს.
- სამედიცინო ინსტიტუციური ბაზის ფორმირება და გაფართოება. საკანონმდებლო სფეროს აქტიური ზემოქმედება ისეთ ქცევებზე როგორც არის სიგარეტისა და სპირტიანი სასმელების

გამოყენება, მათი დაბეგვრის გაზრდა. საზოგადოებრივ ადგილებში სიგარეტის მოწევის აკრძალვა. შესაბამისი საზოგადოებრივი აზრის ფორმირება და ჯანსაღი ცხოვრების წესის ფართო პროპაგანდა.

- მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება ოჯახის დაგეგმვის მეთოდების დანერგვას. აუცილებელია ამ მხრივ პროპაგანდის გაძლიერება, საკონსულტაციო სამსახურების შექმნა და ღარიბი ოჯახების უფასოდ უზრუნველყოფა კონტრაცეფციის საშუალებებით.

ოჯახის სოციალურ-კულტურული განვითარება

ოჯახის სოციალურ-კულტურული განვითარების მიზანია მომავალ თაობებში ეროვნული ტრადიციების შენარჩუნების ფონზე თანამედროვე სოციალურ და კულტურული ფასეულობათ შეერწყმა, ცალკეული ეროვნული ჯგუფების დაუბრკოლებელი კულტურული განვითარება და მათი ჩართვა თანამედროვე მსოფლიოსთან ინტეგრირებული ქართული კულტურის განვითარებაში, ასევე ოჯახის სიმტკიცის ხელშემწყობი ღონისძიებების განხორციელება, ოჯახსა, სკოლასა და სკოლამდელ დაწესებულებებში ბავშვთა აღზრდის პროცესში ისეთი პედაგოგიური ხერხების პრიორიტეტული გამოყენება, რომლებიც ხელს შეუწყობენ მოზარდის გლობალიზაციის მიმდინარე ეტაპზე მულტიკულტურულ გარემოში განვითარებას, ტოლერანტული ჩვევების ჩანერგვას, გაუადვილებენ მას არსებობასა და მოქმედებას თანამედროვე პირობებში.

ოჯახის სოციალურ-კულტურული განვითარების სტრატეგიულ პროგრამას წარმოადგენს:

- დემოკრატიული საზოგადოების მშენებლობა გარკვეულად ცვლის ტრადიციული ოჯახისთვის დამახასიათებელ ეროვნულ ფასეულობებს. ამ ცვლილებების ცვლილებების

ფონზე ეროვნული იდეალებისა და გლობალიზაციით მოტანილი მოდერნისტული მოთხოვნების შეხამებაში, ბავშვის სრულყოფილ პიროვნებად და მოქალაქედ ფორმირებასა და მის სოციალიზაციაში ოჯახს განსაკუთრებული როლი ეკისრება.

- ოჯახის ზემოთხსენებული როლის შესრულების წინაპირობას სახელმწიფო ქმნის. ამ კუთხით სწორედ სახელმწიფომ უნდა იზრუნოს იმ განსაკუთრებული მატერიალური, სოციალური და კულტურული პირობების უზრუნველყოფაზე, რომელთა ფარგლებში ოჯახი შეძლებს აღმზრდელობითი ფუნქციის წარმატებით რეალიზაციას. ამ მხრივ დიდი მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს მას-მედიაში აგრესიული რეკლამების შეზღუდვას, მავნე ჩვევების (ალკოჰოლის მოხმარება, თამბაქოს მოწევა, ძალადობის კულტი, სექსუალური აღვირახსნილობა) მიზანმიმართულ თუ უნებურ პროპაგანდას. განსაკუთრებული როლი უნდა მიენიჭოს ანტინარკოტიკული ღონისძიებების პროპაგანდას. აგრეთვე ქალაქსა თუ სოფლად იმგვარი სოციალურ-კულტურული პროექტების მიზანდასახულ განხორციელებას, რომლებიც მიმართული იქნება ერთიანი და მტკიცე ოჯახის დასაცავად.
- სკოლისა და ოჯახის პარტნიორულ ურთიერთობაში აქტიურად უნდა ჩაერთოს საზოგადოების სამოქალაქო სექტორი. თანამედროვე დასავლური კულტურისა და ტრადიციული ეროვნული ფასეულობების შეხამების საქმეში მაქსიმალურად უნდა იყოს გამოყენებული არასამთავრობო ორგანიზაციების უნარი და გამოცდილება.
- მეტი ყურადღება უნდა დაეთმოს ეკლესიისა და სახელმწიფო ორგანოების კოორდინაციას საოჯახო პოლიტიკის სფეროში. რელიგიური ქორწინებისათვის იურიდიული მნიშვნელობის მინიჭება დადებითად იმოქმედებს ოჯახის სიმტკიცეზე, სავარაუდოდ გამოიწვევს განქორწინებათა შემცირებას, უბიძგებს ოჯახის შექმნის ინიციატორებს მეტი პასუხისმგებლობით მოეკიდონ საკუთარი ოჯახის მომავალს.
- მომავალ თაობებში სოციალურ- კულტურულ ქცევათა ახლებური ფორმირების ეფექტიანი მექანიზმების წარმოქმნას ხელი უნდა შეუწყოს სკოლებსა და სხვა სასწავლო

დანესებულებებში ქორწინებასა და ოჯახთან დაკავშირებული დისციპლინების შემოღებამ. მოსალოდნელია, რომ მათ საფუძველზე გაადვილდება შედარებით მცირერიცხოვანი ეროვნული ჯგუფების ინტეგრირება დემოკრატიული საქართველოს ერთიან სამოქალაქო საზოგადოებაში.

- 21-ე საუკუნის ქართული ოჯახის მოდელი ინაირად უნდა განისაზღვროს, რომ ბავშვების ეროვნულ ტრადიციებზე აღზრდა და მათი შემდგომი სოციალიზაცია ბუნებრივად და ჰარმონიულად უნდა შეერწყას გლობალიზაციის ისეთ მოთხოვნებს, რომელთა თავიდან აცილება შეუძლებელია და რომლების საზოგადოდ განსაზღვრავენ საზოგადოებრივ პროგრესს დღევანდელ მსოფლიოში. ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი როლი დაეკისრება მას-მედიასა და მეცნიერულად დამუშავებულ საგამანათლებლო პროგრამებს, რომლებშიც დიდი ყურადღება მიენიჭება მულტიკულტურალიზმის პრინციპებისა და ეროვნული იდეოლოგიის შემოქმედებითი შერწყმის მეთოდოლოგიასა და პროპაგანდას.

ოჯახისათვის საკონსულტაციო მომსახურებისა და სოციალური დახმარების სისტემის ფორმირება, რომლის მიზანია საკონსულტაციო მომსახურებისა (იურიდიული, ეკონომიკური, ფსიქოლოგიური და სხვა სახის) და სოციალური დახმარების ფორმების ფართო ქსელის შექმნა. სტრატეგიულ პროგრამას წარმოადგენს:

- ოჯახის საკონსულტაციო და სოციალური მომსახურების ფორმების განვითარების შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის დამუშავება.
- საკონსულტაციო სოციალური მომსახურების სისტემის განვითარების საფინანსო-ეკონომიკური ბაზით უზრუნველყოფა.

- საკონსულტაციო სოციალური მომსახურების სპეციალური სახელმწიფო პროგრამების შემუშავება და რეალიზაცია.
- მძიმე სოციალურ მდგომარეობაში მყოფი ოჯახების სოციალური დახმარების სისტემის შექმნა.

არასამთავრობო ორგანიზაციების როლი საოჯახო პოლიტიკის გაძლიერებაში, მათი მიზანია ხელი შეუწყონ სახელმწიფო საოჯახო პოლიტიკის ღონისძიებათა რეალიზაციას მიკროდონებზე. გაუწიონ ოჯახს შესაბამისი მხარდაჭერა და საჭიროების შემთხვევაში პატრონაჟი.

- საოჯახო პოლიტიკის სისტემის ფორმირების პროცესში რეფორმის პირველივე ეტაპზე, არსებული ვითარებიდან გამომდინარე, ძირითადი ყურადღება უნდა დაეთმოს სოციალურ დახმარებებს .
- მნიშვნელოვანი როლი ეკისრებათ არასამთავრობო ორგანიზაციებს, რომელთა სოციალური მუშაკები ახორციელებენ სოციალური პოლიტიკის რიგ მიმართულებებს.
- ორიენტაცია აღებული უნდა იყოს ექსპერტულ პირობებში მყოფი ოჯახების დახმარების მინიმალურ , მაგრამ მდგრადი მხარდაჭერის ფორმაზე.
- უნდა დაიხვეწოს მხარდაჭერის მექანიზმები და მასშტაბი.
- აქცენტი უნდა გაკეთდეს მხარდაჭერის ისეთ ფორმებზე, როგორც არის არასამთავრობო ორგანიზაციათა მიერ კონსულტაციური და ფსიქოლოგიური დახმარება, ქმედითუნარდაქვეითებული ოჯახის წევრთა რეაბილიტაცია საზოგადოებრივი ადაპტაციის მიზნით, დამატებითი სწავლება, კვალიფიკაციის შეცვლა, შრომითი მონაწილეობა, დახმარება თვითდასაქმებაში და ინვესტიციების მობილიზება.

განსაკუთრებულ პირობებში მყოფი ბავშვების მხარდაჭერა

მიზანია ასეთი კატეგორიის ადამიანების - ინვალიდი, ობოლი, იძულებით გადაადგილებულ ოჯახთა და უზედამხედველო ბავშვების მიმართ სახელმწიფო და არასამთავრობო ორგანიზაციათა მხარდმჭერი და პატრონაჟის საოჯახო პოლიტიკის პროგრამათა რეალიზაცია.

განსაკუთრებულ პირობებში მყოფი ბავშვებისთვის მხარდამჭერ სტრატეგიულ პროგრამას წარმოადგენს:

- ინვალიდი ბავშვების დამოუკიდებელი ცხოვრებისთვის მომზადების პირობების შექმნა.
- ინვალიდი ბავშვების სოციალური, ფსიქოლოგიური და პედაგოგიური რეაბილიტაციის შესაძლებლობათა გაუმჯობესება.
- ინვალიდი ბავშვების უზრუნველყოფა ტექნიკური და თვითმომსახურების შემამსუბუქებელი საშუალებებით.
- ფიზიკურად შეზღუდულ მომუშავე კადრების კვალიფიკაციის ამაღლება.
- ბავშვთა ინვალიდობის საკითხებთან დაკავშირებით ინფორმაციული უზრუნველყოფის სისტემის შექმნა და მეცნიერული გამოკვლევების ორგანიზება.
- ინვალიდი ბავშვებისთვის საჭირო დაწესებულებების მატერიალურ-ტექნიკური ბაზით უზრუნველყოფა.
- ოკუპაციური თერაპიის დანერგვა და გავრცელება.

ობოლი ბავშვები

- ობოლ და მშობლების ზრუნვას მოკლებულ ბავშვთა მოქალაქეობრივი ჩამოყალიბებისა და სოციალური თვითრეალიზაციისათვის სამართლებრივი, ეკონომიკური და ორგანიზაციული პირობების შექმნა.
- ობოლი და მშობლების ზრუნვას მოკლებული ბავშვების ბავშვთა სახლებითა და სკოლა-ინტერნატებით უზრუნველყოფა.
- ობოლი და მშობლების ზრუნვას მოკლებული ბავშვებისათვის საგანმანათლებლო დაწესებულებების ქსელის გაფართოება. მათი სულიერ-ზნეობრივი, ინტელექტუალური და შემოქმედებითი პოტენციალის ამაღლება.
- ბავშვთა სახლების აღზრდილების დასაქმება და შრიმითი აქტივობისთვის ხელშეწყობა.

იძულებით გადაადგილებულ ოჯახთ ბავშვები

- იძულებით გადაადგილებულ ბავშვთა ნორმალური და ჰარმონიული ფიზიკური, ფსიქოლოგიური, საგანმანათლებლო და კულტურული განვითარების პირობების შექმნა.
- იძულებით გადაადგილებული ბავშვებისთვის ნორმალური სანიტარული პირობების შექმნა და მათი ჯანმრთელობის დაცვა.
- იძულებით გადაადგილებული ბავშვებისათვის დასვენებისა და გაჯანსაღების კერების ორგანიზება.

უზედამხედველო ბავშვები

- უზედამხედველო ბავშვების უზედამხედველობა და სამართალდარღვევის პროფილაქტიკა, მათი სოციალური რეაბილიტაციის კომპლექსურად გადანყვეტა, მოქალაქეობრივი

ჩამოყალიბებისა და სოციალური თვითრეალიზაციისათვის სამართლებრივი, ეკონომიკური და ორგანიზაციული პირობების შექმნა.

- უზედამხედველო ბავშვების ბავშვთა სახლებითა და სკოლა ინტერნატებით უზრუნველყოფა.
- ფიზიკური და ფსიქიკური ჯანმრთელობის გაუმჯობესება.
- უზედამხედველო ბავშვებისათვის საგამანათებლო დაწესებულებების ქსელის გაფართოება. მათი სულიერ-ზნეობრივი, ინტელექტუალური შემოქმედებითი პოტენციალის ამაღლება.

საქართველოს დემოგრაფიული უსაფრთხოების კონცეფცია

საქართველოს პარლამენტმა მიიღო დადგენილება ჩვენი ქვეყნის დემოგრაფიული უსაფრთხოების შესახებ, რომელიც შემუშავებულია საქართველოს კონსტიტუციის, საერთაშორისო სამართლის და საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპებისა და ნორმების თანახმად, მათ შორის გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიერ მიღებული მდრადი განვითარებისთვის 2030 წლის დღის წესრიგის მიზნების, ამოცანებისა და პრინციპების, შესაბამისად. ეს კონცეფცია განსაზღვრავს საქართველოს დემოგრაფიული პოლიტიკის მიზნებს, ამოცანებს, პრინციპებსა და ძირითად მიმართულებებს. იგი არის ორიენტირი საქართველოს ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლებებისთვის.

დემოგრაფიული უსაფრთხოების კონცეფციის ძირითადი მიზნები და ამოცანებია:

- არსებული დეპოპულაციისა და ქვეყნის მოსახლეობის რიცხოვნობის შემცირების შეჩერება. შობადობის სტაბილიზება, მოკვდაობის დონის შემცირება.
- ქორწინების სტიმულირება. ოჯახის სოციალური დაცვის უზრუნველყოფა და ოჯახში შობადობის ზრდის მატერიალური და მორალური სტიმულირება, ოჯახის ინსტიტუტის გამყარება.

- მოსახლეობის ჯანმრთელობის, მათ შორის რეპროდუქციული ჯანმრთელობის გაუმჯობესება.
- მოსახლეობის სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობის ზრდა და სხვა.

როგორ ვნახეთ დემოგრაფიული უსაფუძვლოების კონცეფცია ძალიან მრავალ და საინტერესო ასპექტს მოიაყვას მაგრამ მე ყურადღებას გავამახვილებ უფრო მეტად იმ თემებზე, რომლებიც უშუალოდ კავშირშია საოჯახო პოლიტიკასთან. ერთერთი ასეთია **სოციალურ-დემოგრაფიული პოლიტიკის სტრატეგია**, რომელიც ქვეყანაში მიმდინარე სოციალურ-დემოგრაფიულ პროცესებსა და ოჯახის განვითარებაზე მოქმედ პოლიტიკურ, სოციალურ-ეკონომიკურ, ეთნიკურ, რეგიონულ და სხვა ფაქტორთა ანალიზიდან გამომდინარეობს და წარმოადგენს ქვეყნის სოციალურ-დემოგრაფიული და ოჯახის სტაბილური განვითარების კანონზომიერებათა შესახებ მეცნიერულად დასაბუთებულ შეხედულებათა სისტემას. იგი ითვალისწინებს საქართველოს სოციალურ-დემოგრაფიული განვითარების და ოჯახის სტაბილურობის სტრატეგიულ მიზნებს და ამოცანებს მოკლე, საშუალო და გრძელვადიან პერსპექტივაში.

იგი სამ ურთიერთგანმაპირობებელ - სოციალურ, დემოგრაფიულ და საოჯახო პრობლემათა გადანყვეტას გულისხმობს და ამდენად, წარმოგვიდგება, როგორც კომპლექსურ ღონისძიებათა ერთიანი სისტემა.

სოციალურ-დემოგრაფიული პოლიტიკის ერთიანი სისტემის მიზნები მრავალფეროვანია და იგი შეიძლება გატარებულ იქნეს, როგორც:

1. უშუალოდ დემოგრაფიული პროცესების გაუმჯობესებისაკენ და ოჯახის სტაბილურობისაკენ პირდაპირ მიმართული პოლიტიკა.
2. სხვადასხვა მიზნით გატარებული , მაგრამ სასურველი ან შესაძლებელი სოციალურ-დემოგრაფიული შედეგების მიღებისაკენ გათვალისწინებული პოლიტიკა (სოციალურ-

დემოგრაფიული ჯგუფების აქტივიზაცია, ქორწინებათა ზრდა, განქორწინებათა შემცირება, ავადობათა და მოკვდაობის შემცირება და ა.შ.).

3. ყოველგვარი განსაკუთრებული დემოგრაფიული მიზნების გარეშე გატარებული, მაგრამ სოციალურ და საოჯახო სფეროში მნიშვნელოვანი შედეგების მომტანი პოლიტიკა (მრავალშვილიანთა, მარტოხელების, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირების, უზედამხედველო ბავშვების პრობლემათა მოგვარება და ა.შ.).

ასეთი მიდგომით სოციალურ-დემოგრაფიული პოლიტიკა მიმართულია როგორც მთლიანად მოსახლეობაზე, ისე მის ცალკეულ სოციალურ-დემოგრაფიულ ჯგუფზე, ოჯახზე და ინდივიდზე. ასეთი სახით იგი წარმოგვიდგება, როგორც დემოგრაფიულ პროცესთა მართვის ხელშეწყობი და ამასთან მნიშვნელოვანი სამართლებრივი, სოციალურ-ეკონომიკური, კულტურული, პრონატალური და სხვა სახის ღონისძიებათა კომპლექსის ერთიანი სისტემა. იგი განსაზღვრავს და ხელს უწყობს ოჯახის სტაბილიზაციას და ქვეყანაში სოციალურ-დემოგრაფიული კლიმატის ფორმირებას.

2030 წლამდე პერიოდში საქართველოს დემოგრაფიული უსაფრთხოების პოლიტიკის ძირითად სამიზნედ უნდა იქცეს:

- 2030 წლამდე პერიოდში მოსახლეობის რიცხოვნობის 4,5 მილიონამდე სტაბილიზაცია,
- დედათა სიკვდილიანობის და ჩვილთა მოკვდაობის არანაკლებ ორჯერ შემცირება. მოსახლეობის რეპროდუქციული ჯანმრთელობის განმტკიცება, ბავშვებისა და მოზარდების გაჯანსაღება.
- მოსახლეობის ჯანმრთელობის შენარჩუნება და განმტკიცება, აქტიური ცხოვრების ხანგრძლივობის ზრდა, ცხოვრების ჯანსაღი წესის გავრცელებისთვის პირობების შექმნა და მოტივაციის ჩამოყალიბება, სოციალურად მნიშვნელოვანი და გარემომამყოფთათვის საშიში

ავადმყოფობების დონის საგრძნობი შემცირება, ქრონიკულ დაავადებების მქონე ადამიანთა და ინვალიდთა ცხოვრების დონის გაუმჯობესება.

- ოჯახში მესამე და შემდგომი რიგითობის ბავშვის გაჩენის ხარჯზე შობადობის დონის (შობადობის ჯამობრივი კოეფიციენტი 2,5-მდე) გაზრდა.
- ოჯახის ინსტიტუტის განმტკიცებას, ოჯახურ ურთიერთობათა სულიერ-ზნეობრივი ტრადიციების აღორძინება და შენარჩუნება.

დემოგრაფიული უსაფრთხოების პოლიტიკის ამოცანების გადასაწყვეტად საჭიროა:

- მოხდეს მშობლების შრომის პროფესიულ შრომასთან გათანაბრება, ე.ი. სახელმწიფომ, ოჯახში ბავშვების რიცხვის შესაბამისად, მათ აღმზრდელ დედას ან მამას აუნაზღაუროს საარსებო მინიმუმით გათვალისწინებული მინიმალური ხელფასი. ასეთ შემთხვევაში მოხდება ადამიანის „ოჯახური კარიერის“ უფლებრივი რეალიზება.
- „ ეკონომიკა გახდეს დემოგრაფიული“. ე.ი. სახელმწიფომ, სოციალურ-ეკონომიკური გაანგარიშებების საფუძვლად აიღოს რამდენიმეპილიანი (უმჯობესია სამპილიანი), სრული ოჯახი.
- გაძლიერდეს ბავშვიანი ოჯახებისათვის სახელმწიფო დახმარება, ოჯახებისთვის ბავშვების აღზრდაში დახმარების ჩათვლით, რისთვისაც აუცილებელია ბავშვის გაჩენასა და აღზრდასთან დაკავშირებით გაცემული დახმარებათა სისტემის განვითარება.
- გაძლიერდეს ბავშვიანი ოჯახებისთვის დამატებითი სახელმწიფო დახმარების მასტიმულირებელი როლი. ამასთან დაკავშირებით, გაფართოვდეს ბავშვებისთვის საგანმანათლებლო მომსახურების ბაზრისა და ბავშვიანი ოჯახებისათვის ხელმისაწვდომი ბინათმშენებლობის მასშტაბი.
- შეიქმნას ბავშვიანი არასრული და მცირემემოსავლიანი მრავალპილიანი ოჯახების, მშობელთა მზრუნველობის გარეშე დარჩენილი ბავშვების აღსაზრდელად ამყვანი და

აგრეთვე ინვალიდ-ბავშვებიანი ოჯახებისთვის დამატებითი დახმარების განწესების მექანიზმები, მომუშავე მშობლებისთვის ოჯახის შემოსავლისა და ბავშვების რაოდენობის შესაბამისი საგადასახადო შეღავათების სიდიდის ცვლილების ჩათვლით, განსხვავებული ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის დასაწესებლებების მიერ ბავშვიანი ოჯახებისთვის სოციალური მომსახურების სახელმწიფო დაკვეთების ფორმირება.

- მოხდეს სკოლამდელი ორგანიზაციების ყველა ფორმის (სახელმწიფო, კერძო) განვითარების საფუძველზე სკოლამდელი განათლების მომსახურებაზე ოჯახები მოთხოვნის დაკმაყოფილება, მათი მომსახურების ხელმისაწვდომობისა და ხარისხის ამაღლება, მათ შორის განუღო მომსახურებაზე მიღებული სტანდარტები საფუძველზე, ბავშვების ასაკის მიხედვით მათ მოვლასა და აღზრდაზე მომსახურების განწესის მოქნილი ფორმების განვითარების სტიმულირება.
- ბავშვიანი ოჯახებისთვის ქალაქებსა და სოფლებში ხელსაყრელი საცხოვრებელი გარემოს შექმნა, ქალაქმშენებლობის, აგრეთვე სოციალურ და სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურასთან დაკავშირებულ გადანაცვებებებთან შესაბამისი მოთხოვნების დაწესების ჩათვლით.
-

ოჯახის შექმნის, შობადობის განვითარებისა და ბავშვთა კეთილდღეობის სფეროებზე საქართველოს მთავრობის სხვადასხვა ღონისძიებების გავლენის მუდმივი მონიტორინგი

მოსახლეობის სტრუქტურა და განვითარება თანმიმდევრული და ეფექტიანი დემოგრაფიული პოლიტიკის გატარებაზეა დამოკიდებული. აქედან გამომდინარე, სასურველია სოციალურ პოლიტიკასა და პროგრამებში მოსახლეობის დინამიკისა და შობადობის განვითარების მენისტრინგის განხორციელება.

ოჯახის შექმნის, შობადობის განვითარებისა და ბავშვთა კეთილდღეობის სფეროებზე საქართველოს მთავრობის და სხვადასხვა ღონისძიებების გავლენის მუდმივი მონიტორინგის პრიორიტეტებია:

ა) შობადობის განვითარების რეგულარული მონიტორინგი მოსახლეობის აღწერის მონაცემებისა და სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის გაუმჯობესებული სისტემის მეშვეობით.

ბ) შობადობასა და რეპროდუქციულ ჯანმრთელობაზე სოციალური და ეკონომიკური პოლიტიკის (როგორცაა შრომის ბაზრის რეგულაციები, საბინაო პოლიტიკა და სხვა) შესაძლო გავლენის მონიტორინგი და შეფასება.

გ) შესაბამის პოლიტიკასა და პროგრამებში შობადობისა და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის მენისტრიმინგი.

მართლმადიდებლობა და ოჯახი

საინტერესოა მართლმადიდებლობის როლი და დამოკიდებულება ქორწინებასა და ოჯახისადმი. მითუმეტეს როცა ძალიან რთულ ეპოქაში გვინვეს ცხოვრება თითოეულ ჩვენგანს, გლობალიზაციამ თავისი დადებითი თუ უარყოფითი მხარეებით ყველას კარებთან დააკაკუნა და ნებსით თუ უნებლიედ ყველა ადამიანი ჩაერთო ამ პროცესში.

გლობალიზაციის პროცესში ჩართული ოჯახის მოდერნიზაციის ფონზე გარდამავალი ეკონომიკის და ღარიბ ქვეყნებში, უცხოეთიდან შემოსული ქცევის ახალი ნორმების გავლენით, თანდათან უნიფიცირებას განიცდის ეროვნული ტრადიციები და ერისთვის დამახასიათებელი სოციალურ-კულტურული ქცევა. ამასთან, სოციალურ-კულტურული

ფასეულოებები შედარებით ნელა იცვლება იქ სადაც რელიგიის გავლენა ძლიერია. ეს უკანასკნელი ასევე არსებით გავლენას ახდენს „ბავშვების ყოლის მოთხოვნილებაზე“ და მის რეალიზაციაზე.

ერის სოციალურ-დემოგრაფიულ პრობლემებზე სამსჯელოდ, 2007 წლის ოქტომბერში, საქართველოს საპატრიარქოს საერთაშორისო საქველმოქმედო ფონდის დემოგრაფიულ კომისიაში, თვით სრულიად საქართველოს პატრიარქის ილია II-ს ინიციატივით გაიმართა შეხვედრა, შეხვედრას ესწრებოდნენ როგორც სასულიერო პირები, მეცნიერ-მუშაკები და საზოგადოების სხვა წევრები. შეხვედრის მონაწილეებმა თავიანთ გამოსვლაში ხაზი გაუსვეს ქვეყანაში შექმნილ მძიმე სოციალურ-დემოგრაფიულ ვითარებას და იმსჯელეს თუ როგორ უნდა შევეუწყოთ ხელი შობადობის გაზრდას, ოჯახის ინსტიტუტის განმტკიცებას და ზოგადად სოციალური და დემოგრაფიული ვითარების გაუმჯობესებას, რაშიც უმთავრესი როლი ენიჭება სახელმწიფოს.

ამ შეხვედრაზე მიიღეს ერთერთი ყველასთვის ცნობილი გადაწყვეტილება რომ მესამე და ყოველ მომდევნო შვილს მშობლების თანხმობის შემთხვევაში მონათლავდა უწმინდესი პატრიარქი.

ამ მონოდებამ, როგორც მომდევნო წლებში გამოჩნდა, საზოგადოების, ოჯახისა და პიროვნების ფასეულობათა ორიენტაციებში, ცხოვრების დონის და მატერიალური მდგომარეობის მიუხედავად, წინა პლანზე წამოწია მესამე და შემდგომი რიგითობის ბავშვის ფასეულობა.

მართლმადიდებლური რელიგია განსაკუთრებულ ყურადღებას იჩენს ქორწინების, ოჯახისა და მეუღლეთა ურთიერთობისადმი, ოჯახური ცხოვრების წესი ადამიანური ყოფიერების წესია. „დაუტეოს კაცმან მამაი თვისი და დედაი თვისი და შეეყოს ცოლსა თვისსა, და იყვნენ ორივე იგი ერთ ხორც, ვითარმედ არღარა არიან ორ, არამედ ერთ ხორც“

ნათქვამია მათეს სახარებაში. როგორც უწმინდესი პატრიარქი ილია II ბრძანებს ოჯახი არის ერის, სახელწიფოს და საზოგადოების მთავარი ქვაკუთხედი. იგი პატარა სახელმწიფოა, ქრისტიანული გაგებით კი „მცირე ეკლესია“. ქრისტიანობა ქორწინებას ერთერთ საიდუმლოდ მიიჩნევს, ეს არის საიდუმლო არა მხოლოდ ადამიანური, არამედ ღვთიური სიყვარულისაც. ოჯახური ცხოვრება ქრისტიანული ღვანლია, გზაა სულის ხსნისა, რადგან იგი გულისხმობს არა მარტო ერთად ცხოვრებას, არამედ ერთმანეთისთვის ცხოვრებას, ჭეშმარიტი ქრისტიანული ოჯახისთვის მარტო სიყვარული და ერთმანეთისკენ სწრაფვა არ არის საკმარისი. ოჯახი მოწოდებულია იქცეს „მცირე ეკლესიად“, მარადიული სიყვარულის ცოცხალ ხატად, რომელშიც ღვთის ცნებებს იცავენ და თაობიდან თაობას გადასცემენ (2014 წლის საშობაო ეპისტოლე).

„ ქრისტიანული წესით კაცმა და ქალმა, რომელთაც ერთიმეორე აირჩიეს საუკუნო ამხანაგად და სურთ იყვნენ მეუღლეებად, ჯვარი უნდა დაიწერონ, ჯვარდაუნერელობა კი სჯულის წინააღმდეგია.“

ჩვენს ქვეყანაში საეკლესიო ქორწინება ჯერ კიდევ არ არის გათანაბრებული იურიდიულ ქორწინებასთან, ამასთან სულ უფრო და უფრო იკიდებს ფეხს თანაცხოვრების ინსტიტუტი. ისევ უწმინდესის სიტყვებს თუ მოვიშველიებთ: „ თანამედროვე ცხოვრებაში ოჯახურ ფასეულობებს ენაცვლება მხარეთა მერკანტილური ინტერესები. ე.წ პარტნიორული ურთიერთობები, რომელსაც თან სდევს ქორწინების გარეშე ცხოვრების სხვადასხვა ფორმები. მეცნიერულ-ტექნიკურმა წინსვლამ კი ისეთი მძიმე ეთიკური საკითხები დააყენა დღის წესრიგში, როგორიც მანამდე არ სმენია კაცობრიობას არასოდეს“ ნათქვამია 2014 წლის საშობაო ეპისტოლეში.

როგორც გამოკვლევები გვიჩვენებს, ევროპაში იურიდიული რეგისტრაციის გარეშე ერთობლივი ცხოვრების ძირითად მიზეზად მიჩნეულია სქესობრივი ურთიერთობის ნორმების მკვეთრი ცვლილება. დღეს ის მორალური იმპერატივი, რომ სქესობრივი

ურთიერთობისა და ბავშვის გაჩენას წინ უნდა უძღოდეს ქორწინება, მნიშვნელობას კარგავს. ბევრი წყვილისთვის თანაცხოვრება, მართლაც ქორწინების პრელუდია ხდება . თუმცა სტატისტიკის მიხედვით, მათი მხოლოდ 50% ქორწინდება საბოლოოდ. მათ შორის კი ქორწინებაში ზუსტად იმდენივე რჩება , რამდენიც ყოველგვარი წინასწარი თანაცხოვრების გარეშე დაქორწინდა. თანამცხოვრებელთა 10% რჩება ბოლომდე ერთად ქორწინების გარეშე. ასეთი წყვილებისთვის თანაცხოვრება ქორწინების გრძელვადიანი ალტერნატივაა იმ სოციალური ინსტიტუტების ჩართვის გარეშე, რაც ქორწინებას აკანონებს.

დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის მიერ 2013 წელს ჩატარებულმა გამოკვლევამ გამოავლინა, რომ ოჯახურ-ქორწინებით ურთიერთობებს შორის თანაცხოვრების ინსტიტუტისადმი ჩვენს საზოგადოებაში ლოიალური დამოკიდებულება გაძლიერდა. ასეთი ქმედება სულ უფრო დასაშვები ხდება. მნიშვნელობას კარგავს წყვილის ქორწინების გარეშე ცხოვრების ნეგატიური პოზიციის დაცვა. რესპონდენტების უმრავლესობა (53%) თვლის რომ წყვილს შეუძლია ქორწინების გარეშეც იცხოვროს ერთად.

ამ საკითხებისადმი მართლმადიდებელ მორწმუნეთა დამოკიდებულება ამგვარია: მათი უმრავლესობისთვის მიუღებელია თანაცხოვრება და მიაჩნიათ, რომ საეკლესიო ქორწინება სახელმწიფოს მხრიდან უნდა იყოს იურიდიულად აღიარებული .

მართლმადიდებლური რელიგია დიდ ყურადღებას უთმობს მშობლების და შვილების ურთიერთობას. ამ საკითხზე ხშირად ამახვილებს ყურადღებას მისი უწმინდესობა თავის ქადაგებებში. იმ ათ მცნებას შორის, რომელთა დაცვაც აუცილებელია ყველა მართლმადიდებლისთვის. ერთერთი სწორედ ამ საკითხს ეხება, „ პატივი ეცი მამასა და დედასა შენსა, რაითა კეთილ გეყოს შენ და დღეგრძელ იყვნე ქვეყანასა ზედა“. აქედან გამომდინარე, მიუხედავად იმისა რომ საქორწინო პარტნიორს სიყვარულით, საკუთარი ნების გამოხატვით ირჩევს ადამიანი, გამოკითხული ადამიანების 42,8 % თვლის რომ მშობლის თანხმობაა აუცილებელია.

ქორწინება დასაბამს აძლევს ცოლქმრულ კავშირს, მათ ურთიერთობებს და პასუხისმგებლობას ერთმანეთის, შვილების, გარემომცველი ადამიანებისა და საზოგადოების მიმართ. მართლმადიდებლობა აყალიბებს ამ ურთიერთობის მარეგულირებელ ზნეობრივ წესებსა და მოთხოვნებს, რომელთა დაცვაც აუცილებელია თითოეული მორწმუნისათვის. ერთერთი არის მეუღლეთა ერთგულება.

მართლმადიდებლური ეკლესია გვასწავლის, რომ მეუღლეები ერთმანეთს სიყვარულით უნდა ემსახურონ, თუმცა იერარქია ყოველთვის უნდა იყოს დაცული. სახარებაში ვკითხულობთ „ცოლნი დაემორჩილენით თვისთა ქმართა , ვითარცა უფალსა, რამეთუ არს ქმარი ცოლისა, ქმართა გიყვარდეთ ცოლნი თვისნი, ვითარცა ქრისტემან შეიყვარა ეკლესია, და თავი მისცა მისთვის“. ის რომ მამაკაცი თავია ოჯახის, ეს არ ნიშნავს მის ბატონობას, არამედ მის მსხვერპლშენიერულ მსახურებას, მის პასუხისმგებლობას ცოლისა და შვილებისადმი. იგია მათი დამცველი, მომპოვებელი პურისა და ამასთან ღვთისმსახური თავისი სახლისა. ქალი პასუხისმგებელია სახლზე, მისი წევრებისათვის ზრუნვაზე, შვილების აღზრდაზე. იგი ღვთის მცნებების გათვალისწინებით უნდა დაემორჩილოს ქმარს, თუნდაც რომ ერთი შეხედვით ამის განხორციელება შეუძლებელი იყოს, რადგან ამით აღასრულებს უფლის ნებას, თუმცა ეს არ ნიშნავს ცოდვასა და არასწორ ქმედებაში მორჩილებას (2014 წლის საშობაო ეპისტოლე).

დღეს ბევრს ლაპარაკობენ გენდერულ თანასწორობაზე, ქალისა და მამაკაცის თანაბარ როლზე. ქრისტიანულ სწავლებაც ეთანხმება მოსაზრებას რომ საზოგადოებაში როგორც მამაკაცის, ისე ქალის როლი ძალზედ მნიშვნელოვანია, წმინდა პავლე მოციქული გვამცნობს რომ, „ არა არს რჩევა მამაკაცისა, არც დედაკაცისა, რამეთუ თქვენ ყოველნი ერთ ხართ ქრისტე იესუს მიერ“. მამაკაცებს მოუწოდებს უფალი: „ქმარი ეგრეთვე თანამკვიდრ ეყვენით შენდობით, ვითარსა უძღუერესსა ჭურჭელსა, დედათა მისცემდით პატივსა, ვითარცა

თანამკვიდრთა მადლისა ცხოვრებისაითა, რაითა არა დაბრკოლდებოდინ ლოცვასა თქვენსა“.

დემოკრატიის ინსტიტუტის მიერ ჩატარებულმა კვლევამ ოჯახის უფროსის ინსტიტუტისადმი მორწმუნეთა დამოკიდებულების შესასწავლად, გვაჩვენა რომ ის თანდათან კარგავს მნიშვნელობას. თუ 2004 წელს ოჯახის უფროსის ინსტიტუტს ემხრობოდა რესპონდენტთა 76% , 2015 წელს მათი რიცხვი საკმაოდ შემცირდა და 35 % შეადგინა. საკითხისადმი დამოკიდებულება შეიცვალა ორივე სქესის წარმომადგენლებში, მაგრამ მკვეთრად გაიზარდა იმ ადამიანების რაოდენობა რომელთაც არ აქვთ გამოკვეთილი აზრი ამ საკითხთან დაკავშირებით. სახეზეა ავთორიტარი ოჯახიდან, სადაც გადანყვეტილებას ერთი პიროვნება იღებს, გადასვლა დემოკრატიულ ოჯახზე, სადაც გადანყვეტილების მიღება ოჯახის წევრებს შორის შეთანხმებით ხდება.

თანამედროვე ოჯახში გაიზარდა მამაკაცის ოჯახური მოვალეობები. ცოლ-ქმარს შორის ოჯახური პასუხისმგებლობის თანასწორი განაწილება ხდება . მკვიდრდება ოჯახის იმგვარი ტიპი, სადაც მეუღლეები ოჯახში ყველა საკითხს ურთიერთშეთანხმებით უნდა წყვეტდნენ, ცოლ-ქმარის შემოსავალი მეუღლეთა ურთიერთშეთანხმებით უნდა დაიხარჯოს, ქალსა და მამაკაცს ერთნაირი წვლილი უნდა შეჰქონდეთ საოჯახო საქმიანობაში, ქმარმა იმდენივე დრო უნდა დაუთმოს ბავშვის აღზრდას, რამდენიც ცოლმა.

ოჯახის სიმტკიცის განმსაზღვრელი ფაქტორები

ერთერთი უმნიშვნელოვანესი პრობლემა რომელიც კაცობრიობისა წინაშე დგას, ოჯახის პრობლემაა, რომელიც იმის გარკვევას გულისხმობს, თუ როგორი ურთიერთობა უნდა არსებობდეს მეუღლეთა, ისე მშობლებსა და შვილებს შორის.

სტატისტიკური მონაცემებით გაზრდილია განქორწინების მაჩვენებელი, ეს მაჩვენებელი განსაკუთრებით მაღალია ნულიდან ათ წლამდე ხანგრძლივობის ქორწინებებში, განსაკუთრებით კი ერთ წლამდე ასაკის ხანგრძლივობის ქორწინებებში. ამ მიზეზების შესწავლა ღრმა და საფუძვლიან კვლევას საჭიროებს.

ოჯახი ქცევის მდგრად და ურთიერთქმედების ნიმუშებ ემყარება. ურთიერთობას ოჯახის წევრთა შორის განსაზღვრავს წევრთა გრძნობები და მდგომარეობა, აღზრდის მეშვეობით გადმოცემული ტრადიცია, სამართალი და რელიგიის მცნებები.

ქრისტიანული რელიგია ოჯახის სიმტკიცის ზნეობრივ საფუძველს ცოლ-ქმრულ ერთგულებას, ურთიერთსიყვარულსა და ურთიერთპატივისცემაში ხედავს. „ვიდოდეთ სიყვარულით“.

მეუღლეთა ურთიერთობას განსაზღვრავენ გარეგანი და შინაგანი ძალები. აღზრდის მეშვეობით გადმოცემული ტრადიცია, სამართალი, რელიგიური წეს-ჩვეულებები, ყველა ეს ძალა ხელს უწყობს ოჯახის შეკავშირებას გარედან. შინაგანი ძალები კი წარმოიშობიან პირადი მოთხოვნებით, მიდრეკილებით, გრძნობებით, მისწრაფებებით. ოჯახი მდგრადია და კონფლიქტებიც ნაკლებადაა იქ, სადაც მეუღლეებს საერთო ზნეობრივი იდეალები, საერთო გემოვნება და მისწრაფებები, რაც ოჯახური ურთიერთობისას ხაისთის მსგავსება - თანხმობაში გადაიზრდება, ეს კი განამტკიცებს სიყვარულს. ოჯახის შემაკავშირებელი გარეგანი ფაქტორები რელიგიურ და ეროვნულ ერთგვაობას გულისხმობს. რადგან ამ შემთხვევაში სოციალიზაციის გზით ერთნაირი ზნეობრივი ნორმების, ფასეულობების, ქცევის ნორმების შეთვისება ხდება.

მართლმადიდებლური ეკლესია სათუთად უფროსილდება ოჯახის სიმტკიცესა და ერთიანობას: „ან უკუ რომელნი, იგი ღმერთმან შეაუღლნა, კაცი ნუ განაშორებს“ ნათქვამია მათეს სახარებაში.

დასკვნა

და ბოლოს დასკვნის სახით შემიძლია ვთქვა, რომ საოჯახო პოლიტიკა ერთერთი ძირითადი და მნიშვნელოვანია სახელმწიფო გაძლიერებისთვის, ვინაიდან თითოეული ოჯახის გაძლიერება და განვითარება ქვეყნის, მთლიანი სახელმწიფოს განვითარების საწინდარია.

საერთოდ სახელმწიფო ამა თუ იმ ფორმით, მეტ-ნაკლებად ყოველთვის ზემოქმედებდა დემოგრაფიულ პროცესებზე. მოცემულ შემთხვევაში პრინციპული მნიშვნელობა ენიჭება იმას თუ როგორ არის დემოგრაფიული პროცესები გაცნობიერებული თვით სახელმწიფოს, საზოგადოებრივი ჯგუფების, ოჯახისა და პიროვნების მიერ. აქ ძირითადი ისაა თუ რა მიზანს და ამოცანას ისახავს ეს პოლიტიკა მეგა, მაკრო, მეზო და მიკრო დონეზე.

მეგა გულისხმობს მსოფლიო დონეზე მიღებული აუცილებელი არ არის შეესაბამებოდეს სახელმწიფოს ეროვნულ დემოგრაფიული უსაფრთხოების ინტერესებს.

შეიძლება გამოვყოთ დემოგრაფიულ პროცესებზე სოციალური გავლენის იერარქიული დონეები და დემოგრაფიულ პოლიტიკის სუბიექტები მაკრო დონეზე - საზოგადოება, მეზო დონეზე - საზოგადოებრივი ჯგუფები, ხოლო მიკრო დონეზე - ოჯახი და პიროვნება.

მაკრო და მეზო დონეზე მიღებული გადაწყვეტილების მიზნები უნდა შეესაბამებოდეს მიკრო დონეზე - ოჯახისა და პიროვნების ინტერესებს. მხოლოდ სამივეს ინტერესთა შეთანხმებით შეიძლება მივალწიოთ თაობათა განახლების საზოგადოებრივად საჭირო ბავშვთა რაოდენობის თანდათან ეტაპობრივ მიახლოებას მიკრო დონეზე.

საოჯახო პოლიტიკის რეალიზაციაში, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ სახელმწიფო ინსტიტუტებთან ერთად განსაკუთრებული წვლილის შეტანა შეუძლია ეკლესიას და არასამთავრობო ორგანიზაციებს. ყურადღება უნდა გამახვილდეს და გაძლიერდეს ოჯახის მხარდამჭერი პროგრამები რათა თითოეულ ოჯახში აღზრიდილი ბავშვები მეტნაკლებად სრულყოფილად იყვნენ სოციალიზებული და დანარჩენ საზოგადოებაში და ჰქონდეთ ჯანსაღი დამოკიდებულება დანარჩენი საზოგადოების წევრების მიმართ.

როგორც ძირითად ნაწილში ვახსენეთ ოჯახებში ბავშთა ყოლის მოთხოვნილება ნელნელა მცირდება, ამის ერთერთ მიზეზად ურბანიზაცია სახელდება და სხვადასხვა თანამედროვე მისწრაფებები და ინტერესები რაც უჩნდება თანამედროვე ადამიანს და ის შემდგომ ნაკლებად არის დაინტერესებული წმინდა ოჯახური ცხოვრებით და რამდენიმე შვილის ყოლის სურვილი დღითდღე უქვეითდებათ საზოგადოების წევრებს. შედეგები კი მძიმედ აისახება ჩვენს ქვეყანაზე და უარყოფით გავლენას ახდენს მის სამომავლო განვითარებაზე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ახალაია ნ. „მოსახლეობის რეპროდუქციული ქცევა თანამედროვე დემოგრაფიული კრიზისის პირობებში“ უურნალი დემოგრაფია 2005.
- გუგუშვილი, თ „დემოგრაფიული ნარკვევები“

- „ დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის პრობლემები“, შრომების კრებული, თბილისი 2014, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტი.
- დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის პრობლემები“, შრომების კრებული, თბილისი 2015, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტი.
- „ საქართველოში მართლამდიდებელ მორწმუნეთა დამოკიდებულება სოციალურ-დემოგრაფიული ქცევისა და ოჯახის პრობლემებისადმი“, თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის გამომცემლობა, თბილისი 2016
- „ საქართველოს დემოგრაფიული განვითარების სოციალურ-დემოგრაფიული და საოჯახო პოლიტიკა“, ქართველოლოგიის, ჰუმანიტარული და სოციალური მეცნიერებების ფონდი, თბილისი 2010
- „ საქართველოს დემოგრაფიული უსაფრთხოების კონცეფცია 2017-2030 წლები“.

წულაძე გ. მალლაფერიძე ნ. სულაბერიძე ა. „ დემოგრაფია“ სახელმძღვანელო

Tamriko Parulava

Family policy in modern Georgia

Department of Demography and Human Geography

Master thesis is submitted to obtain the degree of Master in Demography and Population
Geography

Supervisor: Vaja Lortkipanidze

Tbilisi ,2017

